

SOUDNÍ TLUMOČNÍK

KOMORA SOUDNÍCH
TLUMOČNÍKŮ A SOUDNÍCH
PŘEKLADATELŮ ČR, z. s.

2/2023

Umělá inteligence v překladatelské praxi

Úskalí strojových překladů

**Hodnocení letošních pětidenních kurzů
právníké terminologie**

K použití certifikovaného technického zařízení
namísto tlumočnicka

Z historie – Tlumočení v habsburské monarchii

Ministerstvo spravedlnosti – uvolnění
peněžních prostředků i na STP

Ohlédnutí za akcí Jeronýmovy dny 2023

K průzkumu cen soudních překladů
na volném trhu

Co to znamená sloužit mši za STP?

Neváhejte a přihlaste se ke vstupní zkoušce

Z tradičních terminologických seminářů v Kroměříži, léto 2023

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, kolegyně a kolegové,

již podruhé mám příležitost Vás prostřednictvím našeho bulletinu pozdravit a zrekapitulovat činnost Komory soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR a jejího představenstva v minulém roce.

Stalo se již tradicí, že Komora pořádá pravidelné tematické webináře v online formě. Jejich prostřednictvím usilujeme o průběžné vzdělávání a rozšiřování znalostí našich členů. Zároveň nám umožňují oslovovat kolegy po celé České republice. V roce 2023 jsme uspořádali devět takových webinářů, které se zaměřily na opravdu široké spektrum témat – od problematiky soudního lékařství, matriční agendy, trestního a dědického práva a práva spotřebitele až po problematiku občanského soudního řízení.

Tematické webináře nejsou jedinou naší vzdělávací aktivitou. V důsledku schválených legislativních změn Komora i v roce 2023 pořádala dva kurzy připravující účastníky na vstupní zkoušku v rámci licenčního řízení. Z reakcí jejich absolventů se dozvídáme, že jsou velice užitečné a mnohým z nich pomohly se na zkoušku efektivně připravit. Velice jim tímto děkujeme za pozitivní zpětnou vazbu, která pro nás představuje tu nejcennější odměnu.

Terminologicky se nejen naši členové mohli dále rozvíjet v rámci německého, anglického a rumunského semináře. Mezi oblíbené a hojně navštěvované akce patří samozřejmě pětidenní letní kurzy právnických jazyků konané v Kroměříži. I letos proběhly k velké spokojenosti všech zúčastněných, o čemž se můžete přesvědčit prostřednictvím rozboru jejich hodnocení, které Vám v tomto vydání Soudního tlumočnicka přinášíme.

V minulém čísle jsme se začali detailněji zabývat otázkou strojového překladu a tlumočení s podporou umělé inteligence. V tomto čísle na sérii článků navazujeme a přinášíme pohled na tuto problematiku tentokrát z pozice lingvisty a spolumajitele překladatelské agentury, která umělou inteligenci v překladatelském procesu aktivně využívá. Různost názorů a perspektiv se pokusíme v této kontroverzní oblasti rozšiřovat i v následujících číslech našeho bulletinu.

Dovolte také vyzdvihnout aktivní snahu Komory soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR zapojovat se do širší spolupráce organizací zabývajících se problematikou soudního překladu a tlumočení. V uplynulém období se nám podařilo uzavřít několik memorand a smluv o spolupráci s významnými českými akademickými i justičními organizacemi. V této činnosti budeme usilovně pokračovat i v novém roce.

S jeho příchodem Vám přeji mnoho úspěchů v osobním a pracovním životě, zástupy spokojených klientů i štědrost a respekt ze strany orgánů veřejné moci.

V samém závěru mi dovoluťe Vám poděkovat za to, že nám zachováváte svou čtenářskou přízeň. Vážíme si toho.

*Za představenstvo KST ČR
Martin Mikuláš*

Obsah

Úvodní slovo předsedy KST ČR	1
Chcete i po roce 2025 být soudními tlumočníky či soudními překladateli?	5
Koutek poezie	
Současná česká poezie pro děti	4
Akce KST ČR	
Akce KST ČR uskutečněné v II. pololetí 2023	6
Akce KST ČR plánované na I. pololetí 2024	7
Legislativa	
AI – umělá inteligence v překladatelské praxi?	8
Strojový překlad – dobrý sluha, špatný pán...?	12
Jak to viděl Vladimír Renčín	15
Kurzy a semináře KST ČR	
Semináře v Kroměříži letos po patnácté	16
Angličtináři u toho samozřejmě nechyběli!	16
Němčináři na „prázdninovém táboře“	17
Kroměříž s francouzštináři	18
Seminář daňové terminologie – AJ	19
Události a akce jiných organizací	
Postřehy z Jeronýma 2023	20
Co vás může zajímat	
Tlumočení mezi češtinou a němčinou v habsburské monarchii v letech 1740–1918	23
Na letošním Jeronýmu bylo z čeho vybírat	29
K průzkumu cen soudních překladů na volném trhu	30
Letní přímořská povídka o krevetách	31
K použití certifikovaného technického zařízení namísto tlumočnicka	32
Hodnocení pětidenních kurzů právnické angličtiny, němčiny a francouzštiny v Kroměříži	34
Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci	36
Právníci-roboti se zatím do jednací síně nepodívají	37
Informace a oznámení	
Mše svatá za tlumočníky a překladatele	38
Vítáme nové členy a gratulujeme jubilantům	39
Informace pro inzerenty	40

Informace

Komora soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR s napětím a pozorně sleduje současnou situaci na Ministerstvu spravedlnosti ČR ve věci reorganizace insolvenčního odboru ministerstva, pod který do této doby spadala i agenda soudních tlumočnicků a soudních překladatelů. Představenstvo KST ČR

Vyjádření představenstva Komory soudních tlumočnicků a soudních překladačů

Slovy lze jen stěží vyjádřit smutek, který pociťujeme při pomýšlení na události ze čtvrtka 21. prosince 2023 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a na zmařené životy mladých nadějných lidí toužících po vzdělání i jejich pedagogů, kteří se rovněž stali oběťmi osamělého střelce.

Soucítíme s jejich blízkými, rádi bychom jakkoli pomohli, aby se smutek stal alespoň méně nesnesitelným a po čase se snad i přetavil v memento, že už nikdy více se nesmí taková událost opakovat.

Ať je Alma mater mnohých z nás znovu symbolem touhy po vědění, bezpečí a akademické svobody!

21. 12. 2023

Současná česká poezie pro děti

Kočka tlumočnice

Mourovatá kočka Mici
že prý bude tlumočnicí!

Štěká..., vrčí..., bučí..., mečí...,
učí se šest cizích řečí!

Od snídaně do svačiny
má hodiny slepičiny,

a potom, hned po svačině,
věnuje se králičině.

Říkala, že ještě zkusí
zvládnout řeč kachní a husí,

a dokud prý dobře slyší,
naučí se i řeč myši.

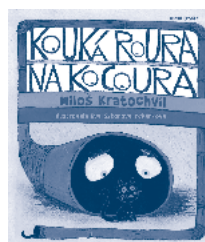
Je to jasné – kočka Mici
bude dobrou tlumočnicí!

Levandule

„Víš“, povídám Andule,
„jak voní levandule?“
Začala se usmívat:
„Ty mi chceš tu kytku dát?“

Já však zůstal nad věcí.
Šli jsme v ZOO ke kleci,
kde lev, statný zvířat král,
za mřížemi tvrdě spal.

Přistrčil jsem Anču blíž:
„Čichni k němu přes tu mříž,
a pak mi sděl plynule,
jak voní LEV ANDULE!“

Ze sbírky poezie pro děti
Kouká roura na kocoura
(Miloš Kratochvíl,
Mladá fronta, 2014)

Bulletin Soudní tlumočnick 2/2023

Vydává: Komora soudních tlumočnicků a soudních překladatelů České republiky –
vychází zpravidla dvakrát ročně

Redakční rada: představenstvo KST ČR

Technický redaktor: Ing. Bc. Jiří Kohutka

Adresa: Senovážné nám. 978/23, 110 00 Praha 1 – CZ

IČ: 65401697 • tel. +420604557241 • datová schránka: eazp826 • www.kstcr.cz

e-mail: kstcr@kstcr.cz

Grafická úprava a dtp: Jakub Novotný, **Tisk:** Akontext, s. r. o.

Vyšlo: leden 2024

Registrace Ministerstva kultury České republiky: ev. č. MK ČR E 18793

Bankovní spojení: UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú.: 520228009/2700
(podrobněji pro jednotlivé druhy úhrad uvedeno v sekci Úhrady na str. 14)

**Za obsahovou stránku příspěvků a názory zde publikované odpovídají autoři
jednotlivých textů.**

Chcete i po roce 2025 být soudními tlumočníky či soudními překladateli?

Ilona Šprcová

Od 1. 1. 2021 máme nový zákon – **zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnických a soudních překladatelích** (v novelizovaném znění zákonem č. 166/2020 Sb.).

Podle tohoto zákona musejí všichni stávající soudní tlumočníci a soudní překladatelé během pětiletého přechodného období, tj. do 31. 12. 2025, složit vstupní zkoušku. Kdo tak neučiní, pozbyde 1. 1. 2026 oprávnění k výkonu činnosti.

Komora soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR pořádá opakovaně **Přípravný kurz** k této vstupní zkoušce. Ten poslední proběhl 2. 12. 2023.

Jako organizátorka tohoto kurzu nebudu hodnotit jeho průběh či přínos. To nechám na účastnících. Ale **chci se s vámi podělit o několik statistických údajů**, které mě zaujaly z přednášky Petry Kameníkové:

Celkem bylo k 2. 12. 2023 pozváno na vstupní zkoušku **455** osob. Kolik z nich bylo stávajících tlumočnicků a překladatelů a kolik nových zájemců o tuto profesi, nelze z údajů publikovaných Ministerstvem spravedlnosti ČR vyčíst.

Z pozvaných osob se jich 9, tj. 2%, na zkoušku **nedostavilo. Uspělo 411** žadatelů, tj. 90,30%. **Neuspělo** pouhých **35** osob, tj. 7,70%. Mnozí z nich uspěli při druhém pokusu.

Našeho prosincového kurzu se účastnilo 71 osob. Hojná účast mě naplňuje nadějí, že se řady „přelicensovaných“ soudních tlumočnicků a překladatelů opět rozšíří.

A co ti ostatní? Co těch zbývajících **2305** tlumočnicků a překladatelů v současné době zapsaných v seznamu ministerstva? Hodláte po 1. 1. 2026 pokračovat v této práci?

Pokud ano, neváhejte a přihlaste se ke vstupní zkoušce.

PF 2024

Akce KST ČR uskutečněné v uplynulém pololetí 2023

Redakční rada bulletinu ST se rozhodla, že rubrika „Akce KST ČR uskutečněné v uplynulém pololetí“ je v tomto čísle uváděna v tištěné formě naposled – informace o akcích KST ČR jsou v plném znění uváděny na webu Komory, sledujte www.kstcr.cz

-
- 24.–27. 7. 2023**   **Pětidenní terminologický seminář právnické němčiny, angličtiny a francouzštiny – Kroměříž 2023**
Tradiční akce pro soudní tlumočníky a soudní překladatele, pořádaná partnersky ve spolupráci s Justiční akademií v Kroměříži – tentokrát na téma občanskoprávní (obchodní) terminologie.
-
- 11. 10. 2023**   **Právo spotřebitele**
Oblíbený tematický webinář, tentokrát zaměřený na spotřebitele a jeho práva.
-
- 18. 10. 2023**   **Mše za tlumočníky a překladatele**
*Každoroční mše svatá za tlumočníky a překladatele (letos již patnáctá) s přiblížením, proč se mše konají.
Bližší informace k této akci jsou uvedeny v článku v tomto čísle, str. 38.*
-
- 21. 10. 2023**   **Česko-anglický seminář, finanční a daňová terminologie**
*Jednodenní terminologický seminář – prezenčně i online.
Bližší informace k této akci jsou uvedeny v článku v tomto čísle, str. 19.*
-
- 3.–4. 11. 2023**   **Jeronýmovy dny**
*Tradiční velké setkání tlumočnicků a překladatelů v Praze, pořádané především JTP ve spolupráci s Generálním ředitelstvím pro překlady Evropské komise, ÚTRL FF UK, ASKOT, ČKTZJ, Odborovým svazem JTP, Obcí překladatelů a Komorou soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR.
Bližší informace k této akci jsou uvedeny v člancích v tomto čísle, str. 20.*
-
- 15. 11. 2023**   **Občanské soudní řízení**
Základní pojmy od podání návrhu až po vydání rozhodnutí a jeho výkon, občanský soudní řád a zákon o zvláštních řízeních soudních.
-
- 23.–26. 11. 2023**   **Česko-německý terminologický seminář**
Tradiční terminologický seminář, tentokrát na téma územního plánování a stavebního práva. Konání v OREA Resortu Devět Skal Vysočina.
-

---

2. 12. 2023

Přípravný kurz pro zájemce o absolvování vstupní zkoušky pro stávající i budoucí soudní tlumočníky a překladatele

Přípravný kurz pro zájemce o absolvování vstupní zkoušky... – prezenčně i online.

Akce KST ČR plánované na I. pololetí 2024

Informace o dalších akcích KST ČR jsou uvedeny na webu Komory, sledujte www.kstcr.cz

---

17. 1. 2024

Rodinné právo – vybrané aspekty (domácí násilí, opatrovnictví, otcovství, výživné)

---

16. 3. 2024

Valná hromada Komory soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR

Další připravované akce

Přednášející a datum: bude upřesněno

Daňový seminář pro tlumočníky a překladatele (webinář)

Kurzy tlumočnických dovedností pro „neabsolventy“ oboru tlumočnictví

Terminologický seminář ruštiny

Přípravný kurz ke vstupní zkoušce

Kurz k elektronickým podpisům a elektronickým úkonům

Čtenáři ST a členové Komory, pokud máte zajímavé téma či přednášejícího, napište nám (kstcr@kstcr.cz). Rádi doporučenou akci zařadíme do programu a pomůžeme ji zorganizovat.

AI – umělá inteligence v překladatelské praxi?

Již v několika předešlých číslech bulletinu ST jsme si všímali nastupujícího fenoménu umělé inteligence (AI) a jeho vlivu na překladatelskou a tlumočnickou praxi. Následující text přináší odpovědi na několik otázek, které jsme v této souvislosti položili panu Petrovi Paskovi, zakladateli a řediteli jazykové školy a překladatelské agentury Slůně – svět jazyků z Ostravy. Zajímal nás zejména vztah AI a strojového překladu, resp. počítačové podpory překladu, ale i další aspekty této problematiky

red. ST: Jak se projevuje podle Vašeho názoru AI v překladatelské praxi?

Umělá inteligence (AI) se projevuje ve všech oblastech lidského bytí, překladatelskou praxi nevyjímaje. A jako s každou novou technologií je třeba se s ní naučit pracovat. Kdo bude umělou inteligenci přehlížet a ignorovat, bude technologicky zaostávat a je možné, že bude nahrazen technologicky zkušenějšími kolegy. Jako v každé jiné práci.

Konkrétně v naší práci se AI projevuje především prostřednictvím strojových překladů, které umí text takzvaně předpřeložit (udělat rychlý návrh překladu) a překladatel s ním pak může dále pracovat a upravovat jej. Strojové překladače dnes už zvládají přeložit poměrně úspěšně jednoduché věty, nicméně u složitějších textů mají často problémy a jsou schopny vytvořit i zcela nesmyslné věty, které jsou v přímém rozporu s originálem, nebo jen nekonzistentní texty. Strojové překlady jsou také již jedním z pomocných nástrojů, které jsou obsaženy v CAT nástrojích.

Ačkoliv AI v mnohém překladatele podporuje, nemůže zcela nahradit lidské myšlení, zkušenosti a schopnost práce s kontextem, které jsou pro kvalitní překlad klíčové. Proto zatím není ohrožena existence profese překladatele jako taková.

red. ST: Podle našeho názoru se dnes často zaměřuje umělá inteligence (AI) a počítačová podpora překladu (CAT). Jejich propojení ještě není dokonalé, myslím tím například integraci AI do CAT nástrojů. Mohl byste tuto záležitost komentovat?

Zkratka CAT pochází z anglického spojení *Computer-assisted Translation*. Jedná se o překladatelský software, ve kterém překladatelé vyhotovují rozsáhlé překlady. Je třeba zdůraznit, že se nejedná o strojový

Petr Pasek a Lucie Vlková – zakladatelé agentury Slůně – svět jazyků

překlad, ale jenom o platformu, ve které překladatel pracuje. V tomto softwaru se nabízí možnost strojového překladu, který můžeme a nemusíme využít.

CAT nástroje, jako například MemoQ, Trados nebo Wordfast, slouží překladatelům primárně ke zvýšení produktivity a zachování konzistence jazyka. Poskytují funkce jako je paměť překladů, terminologické databáze, projektové řízení apod.

Umělá inteligence je technologie, která se do CAT nástrojů postupně integruje, ale zatím v omezené míře. Jde hlavně o funkce strojového překladu a kontroly konzistence.

Plnohodnotné propojení CAT nástrojů a AI, kdy by software dokázal produkovat publikovatelné překlady bez lidské kontroly, zatím neexistuje. Stále je klíčová práce zkušeného překladatele.

Perspektivní však je kombinace obou přístupů, tedy AI podporující a zefektivňující práci překladatele v rámci CAT nástroje. To může výrazně zvýšit produktivitu lidské práce.

red. ST: Jsou v praxi překladatelské agentury na užívání nástrojů AI nějaká pravidla? Jaká? Čím se užití AI řídí?

Ve Sluněti pracujeme za použití CAT nástrojů a současně na překladech pracují rodilí mluvčí cílového jazyka. Nicméně umělá inteligence je již realitou, kterou ignorovat nemůžeme. Proto jsme začali nabízet i neuronové strojové překlady, nicméně zájem klientů je zatím velmi nízký. Je třeba zdůraznit, že klient vždy dopředu ví, že si objednáva strojový překlad.

Všeobecně lze říct, že zatím neexistují jednotná pravidla či standardy. Každá agentura přistupuje k nasazení AI individuálně. Důležité je transparentní informování klienta o tom, jaké technologie byly při zakázce použity. Tedy zda šlo o čistě strojový překlad, lidskou post-editaci či překlad vyhotovený pouze překladatelem. V každém případě může být AI platným nástrojem pro určité typy textů či fáze projektu.

Perspektivní je hybridní model – kvalitní strojový překlad finalizovaný editorem, člověkem. Taková spolupráce člověka s AI může být velmi efektivní.

S rostoucí kvalitou strojových překladů bude nutné více dbát na transparentnost a etiku, aby nedocházelo k poškozování zájmů zákazníků ani překladatelů.

red. ST: Můžete specifikovat, co to přesně znamená neuronový strojový překlad? Proč by si někdo měl objednat strojový překlad u agentury, když si ho může přeložit sám?

Neuronový strojový překlad (*Neural Machine Translation, NMT*) umožňuje strojovým překladačům lépe pochopit kontext a produkovat přirozenější výstup. Stále ale není dokonalý. Výhodou agentury je přístup k většímu množství dat a zkušeností pro trénování NMT. To může zlepšit kvalitu, plus agentura dokáže přizpůsobit překladatelský model konkrétnímu oboru a požadavkům daného klienta.

Z tohoto důvodu je lepší přenechat strojový překlad agentuře. Navíc jako agentura nabízíme i službu post-editing, tzn. revizi překladu rodilým mluvčím. Následná lidská kontrola a post-editing jsou klíčové. Pouhý strojový překlad bez editace často nedosahuje publikovatelné kvality. Je ovšem samozřejmé, že pro

některé texty (např. interní materiály) může být needitovaný strojový překlad dostatečný. Záleží na účelu a požadavcích klienta.

red. ST: Jaké jsou hlavní výhody a nevýhody rychlých strojových překladů a AI překladů v porovnání s lidskými překlady?

Strojové překlady nabízejí rychlou a ekonomickou alternativu, což může být užitečné pro orientaci v textu, avšak často na úkor kvality. Překlady vygenerované stroji nejsou bezchybné, neboť jim často chybí citlivost na kontext, dialekt a kulturní nuance. Výhodou může být eliminace překlepů, interpunkčních chyb a gramatických nedostatků, zejména v kombinaci velkých jazyků.

I když se kvalita zlepšuje s vývojem algoritmů a nárůstem dostupných dat, stále mohou selhávat v komplexních kontextech, idiomech a kulturních odkazech. Lidský překladatel je schopen lépe porozumět celkovému významu, zachovat styl a tón originálu, zatímco strojové překlady bývají často doslovné a neohrabané.

Kombinace strojového překladu s lidskou post-editací může být vhodným kompromisem, kde stroj rychle přeloží a člověk provede kontrolu a vylepšení. Pro kvalitní publikovatelné překlady zůstává klíčová role zkušeného lingvisty, protože stroje zatím nedokážou plně nahradit lidské kontextuální myšlení a cit pro jazyk.

red. ST: Co je třeba brát na vědomí pro efektivní využívání těchto nástrojů?

První věc, na kterou je třeba si dávat pozor, je jazyková kombinace, u které AI používáme. Zatímco u nejčastějších jazyků (angličtina, španělština, němčina atd.) může být strojový překlad užitečný, u méně běžných jazyků, pro které existuje málo dat, může nadělat více škody než užitku.

V druhé řadě je potřeba si uvědomit účel překládaného textu. V případě, kdy se jedná o interní dokumenty, bych se strojového překladu nebál, ale určitě bych ho nedoporučil pro umělecké nebo kreativní texty. Překládáme například programy různých divadel pro jejich potřeby a zde by se strojový překlad vůbec nehodil.

Dalším faktorem je kontext a terminologie, které jsou klíčové. Pokud má AI k dispozici glosáře a informace o kontextu, může poskytnout přesnější překlad. Je

vhodné tyto materiály připravit. Pravděpodobně se budu opakovat, nicméně je třeba znovu zdůraznit, že je potřeba překlad z AI důkladně zkontrolovat, opravit chyby a vylepšit stylistiku. Neměli bychom strojový překlad použít bez úprav jako finální verzi.

Vždy je důležité nastavit si realistická očekávání – strojový překlad není zázračné řešení a stále vyžaduje lidskou kontrolu a úpravy. Nemůžeme očekávat perfektní překlad od AI. Také kvalita vstupního textu hraje velkou roli – čím kvalitnější a srozumitelnější je originál, tím lepší bude výstup z AI. Je dobré vstupní text před překladem zkontrolovat.

AI pomáhá zefektivnit práci překladatele, ale zcela ji nenahradí. Je třeba najít rovnováhu mezi využitím strojového překladu a prací lidského překladatele.

red. ST: Pozorujete na základě rozšiřujících se AI nějakou změnu ze strany klientů?

Někteří klienti bohužel neuznávají hodnotu lidského překladu a spoléhají se čistě na AI překlad bez lidských úprav a kontroly kvality. I když výstupy z těchto platforem na první pohled působí uhlazeně, mohou obsahovat skryté chyby. Je důležité jim vysvětlit, že i přes pokroky v této oblasti je lidský faktor stále nepostradatelný. Klienti často očekávají rychlejší dodání překladů a nižší ceny díky využití AI. My se ale snažíme udržet kvalitu a vysvětlujeme, že i při použití těchto nástrojů je potřeba čas na kontrolu a úpravy.

S rozšířením online překladačů se někteří klienti mylně domnívají, že překlad je triviální záležitost, kterou zvládne každý. Je důležité jim vysvětlit komplexitu překladatelské práce. Snažíme se klientům ukázat přidanou hodnotu lidského přístupu – schopnost pracovat s kontextem, terminologií, stylistikou a kulturou originálu. To AI stále nedokáže na potřebné úrovni.

Vzhledem k neustálému vývoji v této oblasti je flexibilita a otevřenost vůči novým postupům důležitá, ale kvalita překladu musí vždy zůstat prioritou.

red. ST: Jaký je názor překladatelů na používání AI v překladatelské praxi?

O umělé inteligenci se dnes často diskutuje jak mezi veřejností, tak mezi překladateli. Naši překladatelé zmiňují, že se jich lidé občas ptají, zda se nebojí umělé inteligence, ale z jejich pohledu se toho ještě nemusí bát. Je sice pravda, že nástroje AI do překladatelství pronikají, ale zatím překladatelům spíše pomáhají.

U strojových překladů překladatelé stále narážejí na několik problémů. Často zmiňují nekonzistentní text, překladače mají k dispozici celou škálu synonym a často i v rámci jednoho textu přeloží jeden výraz v každé větě jinak. Překladače jsou až příliš doslovné a nechápou kontext. Pokud autor udělá chybu – překlep, vynechá slovo atd., živý překladatel většinou z kontextu pochopí, že jde o chybu, a přeloží text nikoliv doslovně, ale podle předpokládaného zamýšleného textu.

Dalším problémem, s kterým se často setkávají, je doslovný překlad idiomatických spojení, které pak čtenář nemůže chápat. Stačí zadat do překladače nějaký idiom – např.: „... venku se žení všichni čerti“. Ačkoliv živý překladatel – Čech pochopí, že se jedná o idiom, popisující špatné počasí, těžko bychom hledali cizince, který by chápal „*outside, all the devils are getting married*“ nebo „*all the devils are getting married outside*“.

Překladače sice některé základní idiomy znají a dokáží si s nimi poradit, nicméně vzhledem k rozmanitosti jazyků se naši překladatelé nedomnívají, že by dokázaly lidský překlad plně nahradit.

Přestože vnímají rozvoj AI pozitivně, zdůrazňují, že lidský faktor v překladu zůstane klíčový i v budoucnosti. Adaptabilita překladů k novým technologiím je v tomto dynamickém prostředí klíčem k úspěchu.

red. ST: Jaké jsou hlavní výzvy a rizika spojená s používáním AI v překladatelské praxi?

Výzva pro nás jako agenturu je v tom, že musíme být schopni adekvátně reagovat na situaci, abychom byli dále konkurenceschopní, v cenách, termínech dodání i kvalitě služeb. Jedno z rizik pro klienta, jak již bylo zmíněno výše, spočívá v tom, že správnost přeloženého textu (při momentální úrovni AI a překladačů) nedosahuje správnosti a kvality živých překladatelů. Dalším rizikem může být ochrana citlivých dat (GDPR). Pokud text nahráváte skrz nějakou platformu online, nemůžete si být jisti, kam všude se data dostanou.

Bezhlavé používání AI může znamenat riziko snížení kvality překladů, pokud se spoléháme čistě na AI bez lidských úprav. Strojové překladače stále chybují v komplexních větných strukturách, idiomech atd. A riziko nepochopení kontextu a nuancí originálu může vést k nepřesnostem nebo zkreslení významu.

Pro překladatelské agentury i pro samotné překladatele je důležité se průběžně vzdělávat v nových technologiích a postupech využívání AI. A následně se snažit nastavit správně workflow tak, aby AI fungovala jako podpůrný nástroj, nikoliv jako náhrada lidské práce. Cílem je tedy najít rovnováhu mezi využitím výhod AI a zachováním kvality odpovídající lidskému překladu. Což je, z dlouhodobého hlediska, pravděpodobně výzva největší.

red. ST: Samozřejmě je velkou otázkou, jak takovou práci platit: Jak bude vypadat odměňování v budoucnu, kdy bude přibývat strojově generované práce?

Pokud si klient zaplatí strojový překlad s post-editací, tak cena za tuto službu může být téměř poloviční než standardní překlad rodilým mluvčím. Ohodnocení tohoto typu překladu je však stále citlivé a kontroverzní téma. Pro některé překladatele to může znamenat více práce za méně peněz. A ne všichni překladatelé jsou ochotní upravovat texty po strojovém překladu.

Férový model odměňování, který ocení čas strávený úpravami strojových překladů, a nebude překladatele znevýhodňovat, bude potřeba teprve najít.

Překladatelé by měli dostat finanční kompenzaci i za čas strávený kontrolou kvality čistě strojových překladů. I když text sami nevytvářejí, poskytují cenou lidskou kontrolu.

Odměňování v éře AI pro překladatele bude jistě výzvou, ale s dobrou komunikací a spoluprací se dá najít model, který bude pro obě strany přínosný.

red. ST: Jak se díváte na budoucnost překladatelství s ohledem na rostoucí vliv AI?

Pro všechny překladatelské agentury, a také překladatele, je AI výzva. Nicméně je důležité jít s dobou a neustále se přizpůsobovat. Umělá inteligence zde je a nikam zítra neodejde. Je potřeba se s ní naučit žít a pracovat a vytěžit z ní maximum.

Překladatelé budou muset také rozvíjet své dovednosti a znalosti, aby se mohli přizpůsobit změnám v překladatelském průmyslu. To znamená zaměřit se na oblasti, kde AI nedokáže konkurovat lidským překladatelům, jako je například porozumění kontextu a tvorba kreativních textů.

Překladatelské agentury a překladatelé se budou muset naučit, jak využívat AI k tomu, aby byly konkurenceschopné. To znamená naučit se, jak používat nástroje umělé inteligence ve svůj prospěch a k větší efektivnosti práce.

Na závěr si dovoluji uvést některé konkrétní tipy pro překladatele, jak se připravit na budoucnost s AI:

- Naučte se používat nástroje umělé inteligence k automatizaci úkolů. To vám ušetří čas a peníze.
- Specializujte se na oblasti, kde AI nedokáže konkurovat lidským překladatelům. To vám pomůže zůstat konkurenceschopným.
- Buďte otevřeni novým příležitostem. AI může rozšířit dostupnost překladatelských služeb a vytvořit nové příležitosti pro překladatele.

Děkuji za rozhovor

Informace o personálních změnách v představenstvu Komory

V prosinci 2023 rezignoval Ing. **Daler Kalimovič Abdurachmanov** na funkci člena představenstva Komory. Představenstvo panu D. K. Abdurachmanovovi za jeho práci děkuje. V souladu se stanovami byla na uvolněné místo kooptována PhDr. **Ilona Šprcová**, MBA.

Strojový překlad – dobrý sluha, špatný pán...?

Strojový překlad (angl. machine translation) je proces automatického překladu z jednoho přirozeného jazyka do jiného pomocí počítače. Strojový překlad byl poprvé použit již v 50. letech v USA. Zatím posledním článkem vývoje těchto technologií jsou neuronové strojové překlady (neuron machine translation, NMT), které se blíží k tzv. lidské paritě neboli shodě s tím, jak by bilingvní osoba přeložila daný text a zda se přeložené shoduje s NMT. Výsledky jsou již dostatečně kvalitní pro použití v mnoha oblastech, kde pomáhají lidským překladatelům. Zatím však úkoly v oblasti zpracování přirozeného jazyka a umělé inteligence stále ještě nebyly plně a uspokojivě vyřešeny

Kateřina Lipinská

Asi každý, kdo má z jakékoli strany něco do činění s překladatelstvím, si musel povšimnout vývoje, který se v posledních letech odehrál v oblasti systémů strojového překladu. Zatímco v jeho počátcích mohly tyto překlady posloužit jen jako orientační (i tak byly často nepoužitelné) a stylistika byla zcela upozaděna, v současné době jsou výstupy strojového překladu natolik uhlazené a líbivé, že se člověk nutně musí ptát, zda je ještě vůbec překladatel zapotřebí. Podívejme se proto na tuto problematiku důkladněji.

Nejprve si alespoň stručně vysvětleme, na jakém principu strojový překlad funguje. Systémy strojového překladu pracují s ohromnou databází referenčních textů a slovníků, které mají k dispozici a ze kterých čerpají informace. Zpočátku vybírají

své nabídky na základě pravděpodobnosti, ale současně je v systému zabudován **algoritmus, který funguje podobně jako neuronové spoje v lidském mozku** a pomáhá mu učit se z vlastních chyb, které opraví profesionální překladatelé, a zdokonalovat se opakujícími se překlady, které člověk převezme tak, jak je systém vytvoří.

V důsledku toho sice výsledky strojového překladu nejsou skvělé, ale v průměru jsou přijatelné a finanční a časová investice (překlad máme za několik vteřin) je oproti času, který by to zabralo člověku, zanedbatelná. A navíc je tu vzhledem k výše uvedeným okolnostem vyhlídka, že se budou stále zlepšovat.

Rizika technologií

Jako každý užitečný nástroj má však i tento svá rizika, bohužel jsou poněkud skrytá. Právě proto, že je výstup strojového překladu uhlazený a líbivě vypadající, je mnohem náročnější objevit v něm skryté chyby. Pokud věty znějí, jako by je formuloval člověk, náš mozek v nich nepředpokládá logický či terminologický nesmysl, a to z důvodu, že člověk by tam nesmysl nikdy záměrně nezakomponoval. Bohužel však tyto věty formuluje stroj, který lidskou životní zkušenost nemá a to je pro nás evoluční novinkou.

Abychom vám lépe ilustrovali, co máme na mysli logickými a terminologickými chybami, předkládáme vám krátkou ukázkou. Podívejme se na příklad lehce technického textu (pojednává o přepravníku pro koně) přeloženého z němčiny v tuto chvíli asi nejkvalitnějším systémem strojového překladu:

Náprava, kolo a spojka

... Automatický systém zpětného chodu je dnes nejmodernější a zajišťuje hladké a bezpečné manévrování i na svazích nebo v hlubokém terénu. Dalším bodem je výška obou polovin spráhla na voze a přívěsu, protože pro bezpečné použití musí být v naprosto stejné úrovni, jinak je zatížení obou náprav přívěsu a vozu nerovnoměrné a výrazně trpí ovladatelnost.

Na první pohled to nevypadá vůbec špatně, že? Podíváme-li se však podrobněji, odhalíme v relativně pěkně „učesaném“ textu (byť jistě neobratnosti se zde také najdou) dva druhy nedostatků.

Tím prvním je terminologie. Ne, že by si překladatelé terminologii vymýšlely, nebo ji neznaly, ale nedokážou odhadnout, v jakém kontextu ji správně použít. Například **spřáhlo** je termín, který se skutečně používá, nicméně v jiném oboru. Je to sice také zařízení sloužící k připojení dvou vozidel k sobě, ale jedná se **téměř výhradně o vozidla kolejová**, určitě není vhodné tento výraz použít v případě automobilu a přívěsu. Nebo dále – **automatický systém zpětného chodu** je určitě správný termín při popisu například skartovačky, ale zde se nejedná o nic jiného než **couvací automat**.

Problém také nastává, pokud originální výraz může být přeložen různě. Překladatelé chybí zkušenost či,

Překlad strojním teleskopickým překladačem ovšem není strojový překlad

chcete-li, „selský rozum“. Je otázkou, kterou asi zodpoví jen budoucnost, nakolik se toto může naučit. Podívejme se na nadpis. Slovo **spojka** je naprosto správným překladem německého **Kupplung**. Bohužel v tomto kontextu se ale vůbec nejedná o spojku automobilu, kterou si běžný čtenář pod tímto názvem představí, nýbrž o spojovací zařízení, což je z kontextu jasně patrné. Překladatel toto odhalí okamžitě, překladatel nemá šanci.

Text
Obrázky
Dokumenty
Weby

Rozpoznat jazyk
angličtina
čeština
němčina
▼

↔
čeština
angličtina
němčina
▼

Asi každý, kdo má z jakékoli strany něco do činění s překladatelstvím, si musel povšimnout vývoje, který se v posledních letech odehrál v oblasti systémů strojového překladu. Zatímco v jeho počátcích mohly tyto překlady posloužit jen jako orientační (i tak byly často nepoužitelné) a stylistika byla zcela upozaděna, v současné době jsou výstupy strojového překladu natolik uhlazené a líbivé, že se člověk nutně musí ptát, zda je ještě vůbec překladatel zapotřebí. Podívejme se proto na tuto problematiku důkladněji.

Nejprve si alespoň stručně vysvětlíme, na jakém principu strojový překlad funguje. Systémy strojového překladu pracují s ohromnou databází referenčních textů a slovníků, které mají k dispozici a ze kterých čerpají informace. Zpočátku vybírají své nabídky na základě pravděpodobnosti, ale současně je v systému zabudován algoritmus, který funguje podobně jako neuronové spoje v lidském mozku a pomáhá mu učit se z vlastních chyb, které opraví profesionální překladatelé, a zdokonalovat se opakujícími se překlady, které člověk převezme tak, jak je systém vytvoří.

Almost everyone who has anything to do with translation in any way must have noticed the developments that have taken place in the field of machine translation systems in recent years. While in its early days these translations could only serve as guidelines (even then they were often unusable) and stylistics were completely neglected, nowadays the outputs of machine translation are so smooth and pleasing that one has to ask whether a translator is even needed. Therefore, let's take a closer look at this issue.

First, let's at least briefly explain how machine translation works. Machine translation systems work with a huge database of reference texts and dictionaries at their disposal and from which they draw information. Initially, they choose their bids based on probability, but at the same time, an algorithm is built into the system that works similar to the neural connections in the human brain and helps it learn from its own mistakes, which are corrected by professional translators, and improve through repeated translations that the person takes over, as the system creates them.

🔊
🔇
1 080 / 5 000

🔊
📄
🔍

Zde je pro porovnání **tentýž text, opravený technickým překladatelem-člověkem:**

Náprava, kolo a spojovací zařízení

... Moderní couvací automaty jsou dnes na takové úrovni, že zajišťují plynulé a bezpečné manévrování i ve svazích a v hlubokém terénu. Dalším bodem je výška tažného zařízení (koule) auta a přívěsného kloubu (závěsu) přepravníku. Pro bezpečnou jízdu musí být ve stejné úrovni, jinak by zatížení náprav auta a přepravníku nebylo stejné a jízdní vlastnosti by se značně zhoršily.

Co dokáže profesionál?

Kromě toho, že profesionální překladatel tyto terminologické chyby nepřehlédne, má u nás ještě k dispozici CAT („computer-aided translation“) software, například Transit. Ten dokáže z databáze dříve vyhotovených překladů vybírat texty, které vykazují shodu s těmi v novém dokumentu a nabízet je překladateli. Díky tomu je pak zachována již zavedená terminologie a texty jsou i konzistentní. Termín „spřáhlo“ byste díky tomu v této ukázce při použití CAT nástroje nenašli.

Současně, jak již bylo zmíněno, strojový předpřeklad znamená významnou časovou výhodu pro překladatele – při využití strojového překladu je možné za den přeložit zhruba dvojnásobek rozsahu při zachování kvality. **Proto se využití kombinace strojového překladu, CAT nástroje, ale také profesionálního překladatele jeví jako velmi rozumná možnost z hlediska optimalizace kvality, času i nákladů.**

Vyhodnocení, zda si tedy sám text „prohnat“ strojovým překladačem a riskovat případné chyby, nebo využít služeb profesionálů, je na každém k individuálnímu uvážení. Zcela jistě bude záviset na povaze a důležitosti textu. Věřte ale, že pokud se rozhodnete pro profesionální službu, můžete očekávat výrazně jiný výstup než ten, který vám dokáže dodat systém automatického překladu.

Mgr. Kateřina Lipinská, HR manager / manažerka lidských vztahů, agentura STAR Czech, s. r. o.

Úhrady členských a jiných příspěvků a sponzorských darů

Úhrady akcí Komory (semináře, kurzy, atd.)

č. ú.: 2104417790/2700

UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s.

Úhrady členských příspěvků

č. ú. 520228009/2700

UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s.

Všechny úhrady v EUR

č. ú.: 520228017/2700

UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s.

IBAN: CZ24 2700 0000 000520228017,

SWIFT kód: BACXCZPP

Členům Komory soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR připomínáme, že roční členský příspěvek má být uhrazen vždy předem, nejpozději do 31. ledna každého roku.

KST ČR 31. 7. 2023

V pondělí 31. 7. 2023 podepsala Komora soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR memorandum o spolupráci a vzájemné podpoře s firmou STAR Czech vyvíjející CAT nástroj Transit. **Firmu STAR Czech zastupoval Ing. László Jankovics a Komoru předseda představenstva Mgr. Martin Mikuláš, Ph.D.** Účelem memoranda je podpořit spolupráci a informovanost mezi oběma stranami a nabídnout si vzájemně zajímavé benefity. Představenstvo Komory tak pokračuje ve své snaze rozšířit nabídku výhod spojených s členstvím v Komoře. O konkrétních možnostech budou členové informováni v dalším období.

SOUDY JEŠTĚ ZPOMALÍ?

Návrh současné vlády na snížení počtu administrativních zaměstnanců okresních a krajských soudů až o 165 osob zpomalí v roce 2024 soudní řízení ve většině běžných agend. Situaci projednalo 8. listopadu 2023 Kolegium předsedkyň a předsedů krajských soudů a s navrženými změnami nesouhlasí.

„Politická reprezentace rozhodla o obrovské agendě, která tak soudům přibude. Zatímco soudce je garantem kvality řízení, zaměstnanci soudů rozhodují o rychlosti řízení. Vysoce kvalifikovanému soudci nyní přibude práce, na kterou stačí maturita. A navíc v důsledku toho nedojde k naplnění veřejně deklarovaného slibu o vyrovnání průměrného platu zaměstnanců soudů s průměrným platem zaměstnanců ve veřejné sféře,“ kritizoval situaci Libor Vávra, prezident Soudcovské unie ČR.

Zdroj: deník Právo, 18. prosince 2023

Jak to viděl Vladimír Renčín

S laskavým svolením autora

POKUD JDE O LÉKY, MYSLÍM, ŽE JE NA ČASE PŘIJMOUT VELMI RADIKÁLNÍ OPATŘENÍ.

Semináře v Kroměříži letos po patnácté

Kroměříž 24. až 28. července 2023. Stejně jako již i v předešlých letech, i nyní se akce odborných terminologických seminářů konala jako partnerská akce s Justiční akademií. I proto se výukové programy odehrávaly v konferenčních a výukových prostorách této prestižní instituce

Angličtináři u toho samozřejmě nechyběli!

Romana Sovičková

Jubilejní 15. ročník anglického semináře byl zaměřen na občanskoprávní terminologii a náročné role přednášejících se opět ujali Mgr. et Mgr. **Vladimíra Kvasničková**, právnička, odborná asistentka katedry jazyků Právnické fakulty UK Praha, lektorka právnické angličtiny ČAK a Mgr. et Mgr. **Ondřej Klabal**, Ph.D., právník, odborný asistent katedry anglistiky a amerikanistiky FF Univerzity Palackého v Olomouci a Masarykovy univerzity v Brně, kde vyučuje v rámci Kurzu právnického minima pro překladatele a tlumočníky. **U obou přednášejících je obrovským přínosem to, že mají jak lingvistické, tak právnické vzdělání, což je pro pochopení překládaného textu a následné práce s ním velmi důležité.**

Vladka Kvasničková se letos zaměřila na smlouvy o dílo, pracovní smlouvy, dohody (DPP – dohody o provedení práce a DPČ – dohody o pracovní činnosti), porušení smlouvy a odškodnění za porušení, náhradu škody na zdraví a ochranu osobních údajů.

Ondra Klabal se věnoval problematice péče o dítě, výživného a opatrovnictví, dále obchodním podmínkám, jazyku smluv a nepodnikatelským právníkům osobám. Materiály, které nám byly poskytnuty ve formě sborníku i ve formě digitální jsou pro nás jako vždy cenným zdrojem právní terminologie a frazeologie.

Letní Kroměříž pro nás ale není „pouze“ o přednáškách. Je pro nás o setkání s přáteli a kolegy z celé republiky i zahraničí, o společných diskusích u kávy, večere nebo skleničky vína s výhledem na osvětlené Velké náměstí. Je o Květné a Podzámecké zahradě, o komentované prohlídce historické budovy Justiční akademie, o plavání na Bajdě a středověké jízdy. A samozřejmě je také o čtvrtěčném společenském a hudebním večeru na rozloučenou.

Na závěr chci poděkovat určitě nejen za sebe, ale i za kolegy a kolegyně celému realizačnímu týmu Justiční akademie a KST ČR (zejména Evě Gorgolové a Pavlovi Trusinovi) a oběma lektorům za hodiny jejich práce věnované přípravě a organizaci semináře a těším se „Same Time, Next Year!“

Vzděláváme se na terminologickém semináři AJ

Němčináři na „prázdninovém táboře“

Helga Humlová

Letos jsem se já, outsider v této slavné skupině (Rakušan s jen mírnými znalostmi bohemistiky, který změnil kariéru v překladatelské branži), nechala nacytat. Byla jsem požádána, abych se podělila o své názory na každoroční „prázdninové soustředění“ (především) soudních překladatelů na Justiční akademii v Kroměříži. Této prosbě jsem (svým obvyklým zoviálním způsobem) vyhověla jen velmi ráda.

Tyto „prázdninové tábory“ existují již mnoho let. Od roku 2016 se jich pravidelně účastním, **protože v žádném jiném kurzu, v žádné jiné vzdělávací instituci jsem se toho nenaučila tolik jako zde, a to tak pestrou, zajímavou a zábavnou formou.**

Téma je (samozřejmě) přizpůsobeno potřebám českých kolegů, tj. lektori víceméně předpokládají znalost českého právního prostředí a právních zvyklostí a svůj výklad zaměřují především na to, jak to funguje v Německu. A tady bych si dovolila jediný **návrh na zlepšení**: V seminářích se podle mého názoru věnuje příliš málo **pozornosti rakouské terminologii** (o Švýcarsku se ani nezmiňují). Ano, je pravda, že česko-rakouská hranice je dlouhá jen 466 km, zatímco česko-německá hranice je téměř dvakrát delší – 810 km. Přimlouvám se tedy (opět) za poněkud větší zaměření na rakouský právní prostor, neboť se domnívám, že kolegům v jižní části České republiky by to rozhodně prospělo.

Kromě vždy velmi intenzivního výukového programu nelze samozřejmě nezmínit, že jako účastník kurzu v Kroměříži můžete také zavzpomínat na staré časy. Za zmínku stojí stravování v „Domově mládeže“, který se nachází hned za budovou C Justiční akademie. Nabízejí zde snídaně, obědy i večeře (za velmi příznivé ceny), což je jakási cesta zpět v čase, kterou bych si já osobně nechtěla nechat ujít. Pokud je to na vás příliš, v tomto půvabném městečku je spousta možností, jak si zaplnit žaludek „sofistikovanějším“ způsobem. A pokud to chcete ještě levněji, můžete využít kuchyňky (s chladicími boxy, mikrovlnnou troubou a rychlovarnou konvicí), které jsou součástí pokojů v budově C. Takže si tu vybere opravdu každý.

Vzděláváme se na terminologickém semináři NJ

Dalším „klenotem“ je také místní venkovní bazén Bajda. I tady se tak nějak přenesete v čase - vše je poměrně jednoduché, ale čisté a za rozumné ceny.

V neposlední řadě musím samozřejmě zmínit mnoho kulturních příležitostí, které byste si neměli nechat ujít před, po nebo mezi jednotlivými částmi kurzu. Ať už se jedná o letní kino, květnou zahradu, prohlídku zámku nebo jen procházku starými uličkami v centru města, je zde mnoho zajímavých věcí k prozkoumání.

Zkrátka, pokud si chcete odpočinout od každodenního života, rádi si týden povídate s kolegy, letní kurz Justiční akademie je pro vás to pravé.

Kroměříž s francouzštináři

Marie Bártová

Červencový týden strávený v tomto městě se už stal oblíbeným pojmem pro skupinu francouzštinářů – překladatelů, tlumočnicků i některých soudců z Čech, Slovenska i odjinud. Zpravidla ve druhé polovině měsíce července probíhá totiž v Justiční akademii Kroměříž pětidenní kurz nejen pro překladatele právnických textů. Bylo tomu tak i letos od 24. do 28. 7. Tentokrát jsme se zaměřili na občanskoprávní terminologii

Ze strany Komory soudních tlumočnicků byla vzorně připravena veškerá organizace, počínaje ubytováním v budovách Justiční akademie C a D, stravování v blízkém domově mládeže, studijní prostory s patřičným technickým vybavením, sborníky materiálů pro jazyk francouzský obsahující prezentace dvou vynikajících přednášejících, a to Mgr. **Klárý Mortier**, vyučující

na Université de Compiègne, soudní překladatelky u Odvolacího soudu v Amiensu, původem Češky, tedy pro nás studující velice vítané, a doc. PhDr. **Tomáše Dubědy**, Ph.D., LL.M. vyučujícího na Ústavu translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, externího vyučujícího Doplnkového studia pro překladatele a tlumočnický na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Výuka probíhala každý den dopoledne od 8.30 do 11.50 hod. a odpoledne (kromě pátku) od 13.55 do 17.00 hodin. Stanovený čas byl nekompromisně dodržován jak vyučujícími, tak studujícími, někdy ani nestačil a o probíraných tématech se diskutovalo dále o přestávkách či volných večerech. A byla to témata velice zajímavá – paní Klára (jak je běžně nazývána účastníky) se letos zaměřila na rodinné právo ve Francii, manželství, PACS – formu registrovaného partnerství ve Francii, concubinage (soužití nesezdaných/druh/družka), rozvod manželství, péči o děti, náhradní mateřství, osvojení apod.

Velice podrobné odborné informace prokládala svými vlastními zkušenostmi, „spolužačky“ – pracovnice našich soudů – je doplňovaly o konkrétní zkušenosti z jejich praxe. Téma bylo pro všechny velice zajímavé a přednášky nás obohatily nejen o potřebnou francouzskou terminologii, ale také o věcné právní poznatky z tohoto oboru.

Pan Tomáš Duběda se zaměřil na jiné téma, a to OSVČ, úpravu podnikatelské činnosti ve Francii a v ČR, smluvní právo a smluvní odpovědnost ve Francii a v ČR, mezinárodní právo soukromé, mezinárodní rozhodčí řízení. Jím připravené studijní

KST ČR 21. 7. 2023

Městské státní zastupitelství v Praze zastoupené Mgr. **Martinem Erazímem**, městským státním zástupcem, a Komora soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR zastoupená předsedou představenstva Mgr. **Martinem Mikulášem**, Ph.D., podepsali v pátek 21. 7. 2023 memorandum o spolupráci a vzájemné podpoře, jehož účelem je podpořit spolupráci a informovanost mezi státními zástupci a soudními tlumočníky a soudními překladateli.

texty obsahovaly nejen spoustu terminologie, ale také příklady z právní praxe, různé interaktivní texty, které nás nutily aktivně spolupracovat, a tím si probírané téma lépe zapamatovat a pochopit.

Prostě oba vyučující jsou nejen vynikající odborníci, ale také velice přátelští a milí lidé, kteří vždy přispějí k vytvoření velice příjemné atmosféry po celou dobu pobytu. Takže po skončení kurzu máme všichni velice krásný pocit, že jsme pro sebe něco potřebného udělali, že jsme strávili týden mezi milými, inteligentními lidmi v krásném prostředí Kroměříže. Na její památky sice moc času nezbývalo, ale každý si našel chvílku projít se Květnou zahradou, která se nachází neda-leko Justiční akademie, pokochat se krásným historickým centrem Kroměříže a obdivovat historické domy, opravené kostely, Velké náměstí s Mariánským sloupem, radnicí, kašnou, oživené v době našeho pobytu malými koncerty v podvečer, nebo večer posedět v některé z vináren u dobrého moravského vínka. Tradičně ve čtvrtek večer jsme, jako obvykle, završili kurz večírkem, na kterém nechyběla ani hra na kytaru a zpěv, a samozřejmě upřímné popovídání o životě kolem nás.

Vzděláváme se na terminologickém semináři FJ

Odjíždím z Kroměříže pokaždé s hřejivým pocitem plodně stráveného týdne a těším se na příští setkání v roce 2024.

Seminář daňové terminologie – AJ

Česko-anglický terminologický jednodenní seminář Finanční a daňová terminologie – Financial Accounting & Financial Reporting Terminology proběhl v sobotu 21. 10. 2023 od 10.00 hod. prezenčně i online

Petra Kameníková

Za poutavou prezentaci terminologie finančního účetnictví a výkaznictví (rozvahy, výkazy zisků a ztrát, účetní závěrky, výroční zprávy atd.) v české právní úpravě, v terminologii EU, se zaměřením na rozdíly v americké a britské angličtině děkujeme paní doc. Ing. **Marcele Zárybnické, CSc.**, proděkance pro zahraniční vztahy Fakulty financí a účetnictví Vysoké školy ekonomické v Praze (VŠE) a všem účastníkům za skvělou atmosféru i jejich aktivní zapojení.

Paní docentka krásně a velmi nadšeně prezentovala daňovou terminologii a svět finančního výkaznictví. Účastníci byli velmi spokojeni a atmosféra na místě byla výborná.

Těšíme se na shledanou na dalších akcích KST ČR.

Postřehy z Jeronýma 2023 – blok Komory soudních tlumočnicků a soudních překladatelů České republiky na Jeronýmových dnech

Tradiční velké dvoudenní setkání tlumočnicků a překladatelů České republiky organizované Jednotou tlumočnicků a překladatelů (JTP) ve spolupráci s Asociací konferenčních tlumočnicků (ASKOT), Českou komorou tlumočnicků znakového jazyka (ČKTZJ), Komorou soudních tlumočnicků a soudních překladatelů České republiky (KST ČR), Obcí překladatelů (OP), Ústavem translologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (ÚTRL FF UK) a Generálním ředitelstvím pro překlady Evropské komise, letos již třicáté, se konalo v Praze na Senovážném náměstí a také online prostřednictvím Zoom. Letošní ročník se konal pod záštitou Ministerstva kultury České republiky a nabídl bohatý program po oba dny

Petra Kameníková

Jaký je stav, vývoj a budoucnost soudního tlumočení a soudního překladu v České republice a EU v kontextu dnešní doby? **Jak se soudům daří sehnat kvalitní soudní tlumočnický a soudní překladatele?** Jak je ukotvena činnost této profese v domácí i evropské legislativě? Jak pomáhá příručka KST ČR **Tlumočnick v soudní síni** k lepšímu pochopení nezastupitelné role soudního tlumočnicka a její důležitost pro zachování práva na spravedlivý proces? Jaký je přínos členství KST ČR v Evropské asociaci právních tlumočnicků a překladatelů EULITA? Především na tyto otázky se zaměřil letošní blok KST ČR nesoucí název „**Aktuální trendy v oblasti soudního překladu a soudního tlumočení**“, konal se v sobotu 4. 11. 2023 od 10.00 hod. v reprezentativním sále č. 254. Program Jeronýmových dnů byl letos streamován hlavním organizátorem v reálném čase pouze z hlavního sálu č. 16, proto jsme náš blok streamovali vlastním přenosem prostřednictvím aplikace Zoom. **Díky tomu se nás sešlo celkem 84 účastníků. Děkujeme, že jste byli u této příležitosti s námi!**

Blok KST ČR zahájil úvodním slovem **předseda KST ČR Mgr. Martin Mikuláš, Ph.D.**, ve svém příspěvku se zaměřil na palčivé problémy současné praxe – například najímání agentur a ad hoc tlumočnicků bez příslušné kvalifikace. Zvláštní zřetel byl věnován i problematice nově akcentované role umělé inteligence při výkonu profese soudního tlumočnicka a soudního překladatele. Martin Mikuláš

zrekapituloval letošní vzdělávací aktivity KST ČR, mezi kterými lze jmenovat kurzy a semináře Příprava ke vstupní zkoušce soudního tlumočnicka a soudního překladatele, Elektronické úkony, jazykové terminologické semináře, pětidenní Právní terminologické jazykové kurzy v Kroměříži, obecné webináře a další aktivity Komory. Při té příležitosti pozval účastníky na nejbližší akce. V současné době na internetu nejčastěji užívané slovní spojení – „umělá inteligence“ je fenoménem, který se dotýká i naší profese.

Předseda KST ČR zdůraznil, že je třeba nepodléhat neodborným a nepodloženým názorům, nevěřit zoufalým „výkřikům“ laiků. Naopak je nutné podrobit nové technologie hlubší analýze, seznámit se více s výhodami „AI; umělé inteligence“ a zamyslet se nad jejími negativy. Pokroku nelze zabránit, zavrhnout nebo přeceňovat možnosti AI není řešením.

Je jisté, že moderní doba je nakloněna novým technologiím a je nevyhnutelné se na nové výzvy dobře připravit. Berme nové nástroje jako možnost zvyšování naší kvalifikace. Komora je připravena poskytnout soudním tlumočnickům a soudním překladatelům příležitosti k dnes nepostradatelnému celoživotnímu vzdělávání. Závěrem Martin Mikuláš vyjádřil své přesvědčení, že lidský faktor bude při výkonu naší profese nenahraditelný – vždy to bude lidský tlumočnick a lidský překladatel, kdo je odpovědný za kvalitu tlumočení/překladu, slovy „*Neobávejme se více, než je třeba!*“

Předseda Komory M. Mikuláš a pan soudce M. Jurman při výkladu na semináři Jeronýmovy dny 2023

„Jsem přesvědčen, že soudní tlumočníky žádná umělá inteligence nenahradí“ – těmito slovy zahájil svůj příspěvek pan Mgr. **Miroslav Jurman**, soudce Krajského soudu v Českých Budějovicích, který ve svém příspěvku především ocenil plodnou spolupráci s KST ČR. Vyzdvihl přínos příručky KST ČR „*Tlumočnická v soudní síni*“, jež pomáhá jemu i jeho kolegům lépe pochopit pracovní potřeby a podmínky soudního tlumočnicka, podotkl, že zpětná vazba v praxi je na naši příručku velmi příznivá a ohodnotil ji jako výborný počín. Vyzval soudní tlumočníky a soudní překladatele, aby neváhali upozornit soudy na všechny důležité náležitosti, které by mohly napomoci efektivnímu procesu tlumočení při soudním jednání. V další části svého příspěvku se s námi podělil o své cenné zkušenosti s „novou“ právní úpravou¹ činnosti soudního tlumočnicka a soudního překladatele a její aplikace v praxi, přičemž podotkl, že **stávající právní úprava je, dle jeho názoru, plná nástrah**, zaměřuje se hlavně na povinnosti a sankce místo toho, aby zohlednila především podstatu činnosti soudního tlumočnicka a soudního překladatele a jeho význam pro zajištění práva na spravedlivý proces. Vyjádřil také svoji obavu, zda není stávající právní úprava příliš demotivující, zda dokonce není důvodem úbytku soudních tlumočnicků, který se s blížícím se koncem přechodného období stává čím dál více evidentní. Při této příležitosti zdůraznil, že soudci vítají iniciativu Komory v oblasti prohlubování a zkvalitňování přímé spolupráce mezi soudci a soudními tlumočníky. Závěrem svého příspěvku apeloval na zákonodárce, aby dostatečně a adekvátně důležitosti této profese ocenili práci soudních překladatelů a soudních tlumočnicků a jménem svých kolegů poděkoval soudním překladatelům

Jeronýmovy dny 2023

a soudním tlumočníkům za jejich přínosnou spolupráci. **Děkujeme za povzbudivá slova uznání.**

Přechodné období stanovené zákonem č. 354/2019 Sb. uplyne ke dni 1. 1. 2026. Soudním tlumočnickům, kteří získali oprávnění vykonávat tlumočnickou činnost podle zákona č. 36/1967, zbývají tedy více než dva roky na rozmyšlenou, zda po tomto datu vykonávat či nevykonávat tlumočnickou činnost. **Jestliže nepodají včas svoji žádost o zápis do seznamu tlumočnicků a překladatelů podle nového zákona, uplynutím přechodné doby jejich dosavadní tlumočnické nebo překladatelské oprávnění zanikne.** A co bude dál?

Podobná situace nastala také u našich sousedů na Slovensku, jak vyplynulo z příspěvku do diskuse naší slovenské kolegyně, která přijela do Prahy speciálně na Jeronýmovy dny. Dle jejího vyjádření se počet soudních tlumočnicků na Slovensku s novou právní úpravou² a po zavedení přísných pravidel zápisu do seznamu soudních tlumočnicků z ní vyplývajících zredukoval na polovinu.

Do diskuse **ke druhé části bloku KST ČR** zapojil také přítomný zástupce dohledového orgánu ve věcech výkonu tlumočnické činnosti a ve věcech žádosti o zápis do seznamu soudních tlumočnicků a soudních překladatelů Ministerstva spravedlnosti České republiky Mgr. **Jan Benýšek**, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců. Svým příspěvkem se pokusil vnést do tématu optimismus, neboť, dle jeho soudu, není třeba nahlížet na situaci pesimisticky, ale naopak vidět v procesu „přelicencování“ kolegů jmenovaných

¹ Zákon č. 354/2019 Sb. a související právní předpisy: vyhláška č. 506/2020 Sb. a vyhláška č. 507/2020 Sb.

² Zákon č. 382/2004 Z. z., o znalcoch, tlmočnících a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

podle předchozí právní úpravy³ příležitost ke zvýšení počtu aktivních kvalitních, tj. kvalifikovaných, tlumočnicků a překladatelů, a naopak snížení těch, kteří nedosahují dostatečné kvality či jsou již dávno neaktivní. Ocenil nenahraditelný přínos KST ČR zejména v oblasti celoživotního vzdělávání soudních tlumočnicků a soudních překladatelů, neboť KST ČR poskytuje nejen svým členům četné jazykové terminologické semináře, obecné semináře s právní tematikou či kurzy moderních technologií využitelných v překladatelské a tlumočnické činnosti. Mgr. Benýšek pohovořil také o projektu digitalizace státní správy, která se nevyhýbá ani soudní soustavě. Připustil zároveň, že digitalizace justice je pomalá a není to jednoduchý proces. V současné době, dle jeho vyjádření, probíhají pilotní projekty elektronizace agendy soudů. Připomněl v této souvislosti, že justice se snaží o zavedení elektronického spisu již více než deset let. Ministerstvo spravedlnosti od podzimu roku 2023 zavádí u prvních soudů nový elektronický spis, od kterého si ministerstvo slibuje zrychlení soudních řízení. Doufejme, že zavedení eSpisu zefektivní také procesy související s výkonem činnosti soudních překladatelů a soudních tlumočnicků. Každopádně, Komora je na nové výzvy připravena a již několikrát pořádala seminář zaměřený na úkony v elektronické podobě.

Ve **třetí části bloku KST ČR** jsme měli jedinečnou příležitost setkat se alespoň online se současnou prezidentkou Evropské asociace právních tlumočnicků a překladatelů (EULITA) **Barbarou Rován**. KST ČR je jedním ze zakládajících členů této organizace⁴ a aktivně se zapojuje do její činnosti. Barbara Rován ve své prezentaci blíže představila evropskou asociaci EULITA, její cíle a hlavní činnosti v oblasti právního tlumočení a právního překladu v rámci EU, zaměřila se také na aktuální témata v této oblasti, jako jsou: **status** právního/soudního tlumočnicka/překladatele, **kvalifikační standardy a požadavky** na tuto profesi, snahy o vytvoření jednotného mezinárodního standardu, **mezinárodní norma ISO 20228:2019** (Tlumočnické služby – Právní tlumočení), nutnost **hájení práva na tlumočení a překlad** pro zajištění práva na spravedlivý proces a práva na obhajobu, trendy a výzvy v oblasti právního/soudního tlumočení a překladu v kontextu současné doby.

Zdůraznila také, že v současné době není myslitelné, aby právní a soudní překlady či tlumočení byly

prováděny bez zásahu člověka, a to z mnoha důvodů, z nichž jmenujme např. obzvláště citlivé důvěrnosti dat, přetrvávající značné míry chybovosti strojového překladu a další. Odpovědnost za kvalitu právního/soudního tlumočení/překladu bude nést vždy konkrétní jedinec, a to zejména v právní a soudní oblasti.

I proto je dobré podporovat myšlenku mezinárodní standardizace činnosti právních a soudních tlumočnicků/překladatelů. Neboť někdy právě na jejich kvalitě závisí lidský život, a s lidským životem není možné hazardovat. **Komora bude nadále tyto snahy podporovat a je připravena hájit v naší zemi právo na lidské tlumočení a lidský překlad v dostatečné kvalitě.** Jedině touto cestou je možné zajistit právo na spravedlivý proces a obhajobu každému, kdo prohlásí, že neovládá jazyk řízení nebo tomuto jazyku nerozumí, jak členským státům Evropské unie ukládá Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení. Právo na tlumočení se vztahuje i na náležitou pomoc osobám s poruchou sluchu nebo řeči. Překlad a tlumočení musejí být prováděny náležitě kvalifikovanými nezávislými překladateli a tlumočníky. Členské státy musejí zabezpečit, aby tlumočníci a překladatelé zachovávali mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděli při tlumočení a překladech, musejí zajistit kvalitu poskytovaného tlumočení a překladu a přijmout za tímto účelem konkrétní opatření. Směrnice **v oblasti odborné přípravy vyžaduje, aby členské státy při odborné přípravě soudců, státních zástupců a soudních úředníků zapojených do trestního řízení věnovaly zvláštní pozornost specifikům komunikace za pomoci tlumočnicka za účelem zajištění účinné a účelové komunikace.**

Blok KST ČR byl inspirativním setkáním, nabídl řadu podnětů k zamyšlení, umožnil vzájemné sdílení názorů, informoval o potřebné spolupráci právních a soudních tlumočnicků a překladatelů na evropské úrovni, otevřel nová témata a samozřejmě byl příležitostí podělit se s kolegy o vlastní zkušenosti. **Těšíme se s vámi na setkání na našich příštích akcích.**

3 Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnických

4 EULITA (Evropská asociace právních tlumočnicků a překladatelů) byla založena r. 2009 s cílem hájit právo na spravedlivý proces a právo na tlumočení a překlad v souladu se Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010, o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení

Tlumočení mezi češtinou a němčinou v habsburské monarchii v letech 1740–1918

Uvedené téma bylo předmětem autorčiny diplomové práce, jejíž úspěšná obhajoba proběhla v září 2023. Zkoumání „dějin tlumočení“ rozhodně není u tlumočnických diplomových prací zcela běžné. Jedná se o téma na pomezí translologie a historie a to samo o sobě přineslo celou řadu výzev. Následující text pojednává o nejčastějším typu jazykové výměny, a to o tlumočení soudním, které probíhalo na úřadech či v armádě a u soudů

Anna Klein

Zkoumání dějin tlumočení je ze své podstaty obtížné, protože tlumočení je na rozdíl od překladu pomíjivé, takže badatelé v tomto případě nemají k dispozici mnoho písemných zdrojů. Musejí se proto z části opírat i o indicie naznačující, zda v daném období a daném prostředí k tlumočení docházelo a případně jak probíhalo.

Autorka ve své práci přinesla dobře usouvztažený a přehledně znázorněný souhrn faktorů, které popisují oblast tlumočení na daném území v daném období a naznačují, zda tlumočení existovalo pouze jako činnost, anebo již vykazovalo známky profese. Právě z tohoto úhlu pohledu se jedná o nejcennější přínos práce, který může sloužit jako východisko pro studium tlumočení i v jiných historických obdobích a prostředích.

Dalším pozoruhodným zjištěním je, že k tlumočení mezi češtinou a němčinou v domácnostech zřejmě často docházelo i z toho důvodu, že čeština fungovala v mnoha případech jako zprostředkující jazyk mezi němčinou a dalšími slovanskými jazyky.

Soudní tlumočení mezi češtinou a němčinou v habsburské monarchii

V období habsburské monarchie docházelo k tlumočení mezi češtinou a němčinou nejčastěji v oblasti soudnictví, kde již tlumočení vykazuje nejvíce známek „profese“. K dispozici máme psané doklady zmiňující konkrétně **soudní tlumočení**.

K tlumočení mezi češtinou a němčinou v oblasti soudnictví mohlo docházet z důvodu určitého poměru společenského bilingvismu a bilingvismu jednotlivce. I u soudů tedy často docházelo ke kontaktu mezi lidmi hovořícími odlišnými jazyky, kteří pro komunikaci potřebovali tlumočnicka, existoval však dostatek lidí, kteří byli bilingvní a mohli tlumočení poskytnout.

K tlumočení mezi češtinou a němčinou však nedocházelo u každého soudu plošně ve stejné míře. Poptávka po tlumočení se odvíjela od stavu společenského bilingvismu v dané oblasti.

V období habsburské monarchie velké množství soudních tlumočnicků mezi češtinou a němčinou působilo v pražském a vídeňském soudním obvodu. To lze vysvětlit tím, že se v těchto městech vyskytoval „... častěji zahraniční prvek než např. v Brně“, kde až do roku 1918 nebyl jmenován žádný soudní tlumočnick s jazykovou kombinací čeština-němčina.

Znak Rakousko-uherské monarchie, zde stylizovaný jako titulní strana knihy.

V kosmopolitních městech, jako byla Praha a Vídeň, docházelo k většímu kontaktu mezi českou a německou částí obyvatelstva, a byly tedy i častější soudní spory vyžadující přítomnost tlumočnicka.

Z jazykového hlediska byl přelomovým zejména **rok 1867, kdy došlo k rakousko-uherskému vyrovnání a vzniku duální monarchie**. Podle nové ústavy (tzv. Prosinčová ústava z 21. prosince 1867) si byly čeština a němčina „... rovné při podávání žalob, přijímání podání, sepisování protokolů, vydávání rozhodnutí a rozsudků nebo vedení trestního řízení“. Vnitřním úředním jazykem, tedy jazykem, jímž mezi sebou mohli komunikovat státní zaměstnanci ve výkonu úřadu, byla však stále němčina.

Tento stav trval až do roku 1897, kdy na základě Badeniho jazykových nařízení došlo ke zrovnoprávnění češtiny a němčiny jakožto vnitřních úředních jazyků. V roce 1898 byla vydána Gautschova jazyková nařízení, podle nichž byl vnitřním jazykem soudu/úřadu jazyk většiny obyvatel okresu.

Nařízení a vyhlášky o zrovnoprávnění češtiny a němčiny jakožto vnitřního úředního jazyka mohly vést k tomu, že zaměstnanci soudu využili možnosti mluvit vlastním jazykem jakožto politického kroku a možnosti přihlásit se k vlastnímu etniku. Pravděpodobně to ale nevedlo k vyšší poptávce po tlumočení mezi zaměstnanci soudu, **a to z důvodů vyšší míry bilingvismu jednotlivce**, pasivního bilingvismu a důrazu na efektivitu komunikace v rámci celé státní správy.

U soudů měli v Rakousku-Uhersku, tedy po roce 1867, občané monarchie právo na to mluvit vlastní mateřštinou. **Realita však byla komplikovanější**. V českých zemích bylo postavení češtiny a němčiny oficiálně rovné: jak čeština, tak i němčina byly považovány za *landesübliche Sprache* i *Landessprache*, tedy jazyk dané země a jazyk komunikace s úřady v dané zemi. **V praxi se však prosadilo, že němčina bude v oblasti soudů jedinou *landesübliche Sprache*, tedy jazykem komunikace s úřady**.

Je tedy patrné, že i přes formálně stanovenou rovnost docházelo v důsledku mocenských her k dominanci jednoho z jazyků, zde němčiny. K dominanci češtiny u soudů docházelo naopak v mnoha obcích na Moravě, kde byla jediným jazykem komunikace se soudy čeština.

Předpokládáme, že mohlo docházet k situacím, kdy v rámci soudního řízení promlouval jedinec, který danou *landesübliche Sprache* neovládal, a využil tak

svého práva na projev v mateřštině. Tato situace mohla nastat zejména po roce 1867, kdy byla čeština prohlášena za vnější úřední jazyk, jak jsme zmínili výše. V takových situacích se domníváme, že docházelo k tlumočení mezi češtinou a němčinou nejčastěji.

I tehdejší společnost již kladla na tlumočnický požadavek na dosažené vzdělání a získání kvalifikací v oboru. Soudní vyhláška z 22. prosince 1835 (dvorský dekret) zavedla regulace týkající se jmenování soudních tlumočnicků, které zmiňovaly také požadované kvalifikace tlumočnicka. Formulace však byla velmi obecná: tlumočnicki měli mít „... pokud možno dobré znalosti a správné mravy“. Dále vyhláška zmiňuje, že na základě informací z rakouských archivů **je patrný nedostatek kvalifikovaných soudních tlumočnicků**, které habsburské soudy často poptávaly. Jakou kvalifikaci požadovaly, nám však není známo. Často údajně stačily „... adekvátní jazykové dovednosti“.

Vyhláškou ministerstva vzdělávání z roku 1849 **byly zavedeny tlumočnické státní zkoušky, povinné pro soudní tlumočnické**. Tyto zkoušky mohl skládat jakýkoliv zájemce, nebylo tedy vyžadováno žádné předchozí formální vzdělání. Domníváme se, že tato zkouška měla určitou formální podobu, kterou kandidáti znali, a proto se na ni snažili cíleně připravit, například skrze nabytí tlumočnických zkušeností.

Vidíme tedy, že v případě soudního tlumočení nastavoval stát jisté formální požadavky na získání odborných kvalifikací. Tyto sociální normy se ovšem netýkaly dosažení specializovaného tlumočnického vzdělání, které ostatně pro tlumočnický působící v rámci habsburské monarchie neexistovalo. Formálním požadavkem souvisejícím se vzděláním bylo pro soudní tlumočnické složení státní tlumočnické zkoušky. Příprava na ni byla přenechána jednotlivým kandidátům.

Požadavek na odpovídající kvalitu tlumočení je další společenskou normou, která ovlivňuje podobu tlumočení. U soudu musela být podle trestního zákoníku z roku 1803(!) v případě využití tlumočnicka přítomna ještě alespoň jedna osoba, která ovládala daný cizí jazyk. Důvodem byla kontrola správnosti tlumočení. Správnost a kvalita tlumočení **byla tedy již v roce 1803** po soudních tlumočnických vyžadována a byla kontrolována. Tlumočnick musel složit přísahu, že „... přetlumočí otázky z úst úředníka a odpovídi z úst vyslychaného beze změny, přesně a věrně, dále že nic nevynechá nebo nepřidá, a že všechno napíše tak, jak to slyšel“.

Zde je patrný důraz na věrnost překladu spíše než jazykovou přirozenost. Domníváme se proto, že tehdejší tlumočení mohlo vyznívat nepřirozeně a příznakově, jelikož stylistická správnost nebyla relevantním znakem kvality výkonu tlumočnicků.

V roce 1852 byl zaveden nový formální požadavek pro soudní překlady a tlumočení, **kdy museli mít soudní tlumočníci oficiální razítko**. Předpokládáme, že toto razítko mohlo mít funkci garance kvality. Lze tedy předpokládat, že kvalita byla pro soudní tlumočení relevantní.

V roce 1885 byla založena **Agentura soudních tlumočnicků pro francouzský a italský jazyk a institut pro zprostředkování komunikace a poskytování věrných a jednoduchých překladů ze všech ostatních jazyků** (*Gerichts-Dolmetschkanzlei für die französische und italienische Sprache und Vermittlungsanstalt zur Versorgung authentischer und einfacher Uebersetzungen aus allen anderen Sprachen*).

Z názvu agentury usuzujeme, že důraz byl kladen na věrnost a jednoduchost jakožto kýžené vlastnosti tlumočení. Vidíme tedy, že kvalita tlumočení byla společností očekávána, i když důraz byl často kladen na jiná kritéria, než jaká jsou vyžadována dnes.

V dochovaných zdrojích je požadavek na kvalitu výkonu sice formulován vágně, ale můžeme i tak s jistotou uzavřít, že poskytnutí kvalitního výkonu bylo důležitým kritériem pro jmenování soudních tlumočnicků již i v Rakousku-Uhersku.

Vedle požadavku na kvalitu a na dosažené vzdělání, které jsme pro oblast soudního tlumočení zmínili výše, hraje roli v podobě tlumočení z pohledu sociálních norem také nárok na finanční odměnu.

Sazby pro soudní tlumočníky byly právně regulovány zákonem. **Finanční ohodnocení si tlumočníci podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti z roku 1851 měli určit sami a oznámit ho s dostatečným předstihem, jinak měli o plat přijít.**

V roce 1853 však trestní řád zmiňuje, že státní zaměstnanci, nebo tlumočníci pracující trvale u soudu, nárok na finanční odměnu za tlumočnické služby nemají. V roce 1873 právní předpis trestního

práva procesního rovněž zmiňuje, že tlumočníci trvale zaměstnaní u soudu musejí tlumočit bez nároku na odměnu. Lze předpokládat, že tito tlumočníci ale v zaměstnání zaplacení byli, z čehož vyplývá, že netlumočili čistě *pro bono*¹, ale dostávali svůj běžný plat státního zaměstnance bez dodatečné sazby za tlumočení.

Výše částky, která byla vyplácena zvláště tlumočnickům, kteří na ni měli právo, závisela na tom, zda se jednalo o překlad či tlumočení. **Překlad byl ohodnocen finančně daleko lépe než tlumočení, což je v ostrém kontrastu s tradičním poměrem na dnešní překladatelsko-tlumočnické scéně.** Můžeme však uzavřít, že nárok na finanční odměnu za tlumočení mnozí tlumočníci měli. Zmínka o psaném překladu souvisí s tím, že dekret se zaměřoval na úpravu primárně psaného překladu. Psané zápisy byly pro zkoumané období stěžejními dokumenty, jelikož u soudů ve zkoumaném období se ještě **plně nerozvinula zásada ústnosti v soudním řízení.** Vzhledem k tomu, že se jednalo o agenturu sdružující tlumočnický, předpokládáme, že pod pojmem překlad se zde myslí i mluvené tlumočení i když v průběhu zkoumaného období se vyskytly i situace, kdy tlumočení samotné finančně ohodnoceno nebylo.

Soudní tlumočníci v habsburské monarchii

Soudní tlumočení bylo jedinou oblastí v habsburské monarchii, kde byla přítomnost tlumočnicků formálně vyžadována, jak je již také výše uvedeno. **Přítomnost soudních tlumočnicků v trestním řízení mezi stranami mluvícími odlišnými jazyky byla poprvé vyžadována trestním zákoníkem z roku 1803.**

V roce 1897 uložilo ministerstvo spravedlnosti soudům povinnost zasílat pravidelně aktualizované seznamy soudních tlumočnicků, kteří pracovali pro daný obvod. Jednalo se o jedince, kteří ovládali oba potřebné jazyky, a proto byli uvedeni na seznamu soudních tlumočnicků.

Informace o těchto soudních tlumočnících byly postupně uváděny také v Lehmannových adresářích. Lehmannovy adresáře byly veřejné seznamy adres a kontaktů, podle nichž mohli obyvatelé monarchie najít kohokoliv, jehož službu potřebovali (byly

1 Pro bono (zkratka lat. sousloví pro bono publico, čes. **pro veřejné dobro**) je výraz používaný **pro odbornou práci**, kterou někdo vykoná dobrovolně a bezplatně nebo za sníženou cenu jako službu veřejnosti. Většinou se tak označuje bezplatná právní nebo jiná profesionální pomoc poskytovaná jednotlivci.

zkoumány vídeňské Lehmannovy adresáře vydané mezi lety 1864 až 1918, což spadá i do námi zkoumaného období).

V adresářích se tak objevují kontakty na řemeslníky, úřady či také na jedince, kteří poskytovali soudní tlumočení. Vedle jmen lidí, kteří byli na seznamu soudních tlumočnicků, nebylo jako profese uvedeno „tlumočení“, ale „jiná činnost“. Je tedy patrné, že **tlumočení ještě na konci 19. století nebylo považováno za samostatnou profesi.**

Ve statistikách se neobjevuje němčina. Předpokládáme, že je to z důvodu, že němčina byla primárním jazykem komunikace s úřady, *Landessprache*, a bylo tedy považováno za samozřejmost, že soudní tlumočníci budou mluvit německy.

Češtinu jako pracovní jazyk nabízelo v té době ve Vídni 11,84% soudních tlumočnicků. Čeština zde byla po maďarštině, francouzštině, angličtině a italštině pátým nejvíce zastoupeným jazykem. Co se týče změn v průběhu období mezi lety 1864 a 1918, pozorujeme u češtiny významné posuny.

Mezi lety 1864 a 1870 nabízelo češtinu jako pracovní jazyk 14 soudních tlumočnicků. Tento počet vzrostl po roce 1871, kdy bylo soudních tlumočnicků s češtinou 66. V roce 1881 uvádějí adresáře 78 soudních tlumočnicků nabízejících češtinu. O deset let později, mezi lety 1891 a 1900, mělo češtinu jako pracovní jazyk 113 soudních tlumočnicků. Trvalý nárůst byl završen mezi lety 1901 a 1910, kdy byla čeština pracovním jazykem 209 soudních tlumočnicků působících ve Vídni.

Velký nárůst v počtu soudních tlumočnicků, jejichž pracovním jazykem byla čeština, pozorujeme zejména po přelomu století. Od roku 1911 až do konce zkoumaného období sledujeme naopak pokles soudních tlumočnicků s češtinou, a to na 182 osob. Nárůst v počtu tlumočnicků s češtinou po roce 1900 a jejich téměř dvakrát vyšší počet v porovnání se stavem před rokem 1900 se přisuzuje pravděpodobně **Moravskému vyrovnání.** Moravské vyrovnání byla dohoda z 27. listopadu 1905, jejímž účelem bylo zrovnoprávnění etnických Čechů a Němců na Moravě. Roli zde hrál zejména tzv. Lex Parma, na základě něž si zastupitelstva obcí mohla zvolit jednací jazyk. Pokud v dané obci mluvilo alespoň 20% obyvatel jiným jazykem, muselo vedení obce respektovat použití i tohoto jazyka.

Jak uvádí například město Olomouc, kde byla jednacím jazykem zvolena němčina, došlo-li k soudnímu sporu v Olomouci po roce 1905, měli etničtí Češi na základě Lex Parma právo na to, aby mluvili česky i přes to, že byla jednacím jazykem němčina. Z toho je patrné, že velmi pravděpodobně vzrostla poptávka po tlumočení mezi češtinou a němčinou u soudů. Podobný trend předpokládáme v souvislosti s jazykovou politikou v dalších česky a německy mluvících obcích napříč územím habsburské monarchie. Tuto hypotézu potvrzují data z roku 1909, kdy došlo k největšímu nárůstu tlumočnicků v zemích Koruny české. Tehdy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku působilo celkem 100 soudních tlumočnicků.

Činnost soudních tlumočnicků upravoval již výše zmíněný dvorský dekret z roku 1835. Úprava požadavků však nebyla nijak konkrétně formulována. Uváděla potřebný počet tlumočnicků (který blíže nespecifikuje), kteří měli být jmenováni „... *především z řad advokátů a notářů*“.

Tlumočnick měl kromě tlumočení vykonávat ještě další profesi. Dobový článek popisuje úřad soudního tlumočnicka jako „... *pouze [...] vedlejší zaměstnání, kvůli němuž nesmí být zanedbáváno hlavní povolání.*“ Většina tlumočnicků tedy nevykonávala „soudní tlumočení“ jako svou hlavní činnost, nýbrž pouze jako činnost vedlejší. Nepředstavovalo pro ně tedy hlavní a jediný zdroj obživy, ale jen formu a možnost přivýdělnku.

Již jsme zmínili, že ve státní správě měli občasné tlumočení vykonávat státní zaměstnanci, jimž za tento výkon často nebyla přislíbena odměna nad rámec jejich standardního platu. Z výše uvedeného vyplývá, že tlumočení u soudů bylo buď součástí náplně práce státních zaměstnanců, nebo v případě jejich nedostatečného počtu či kvalifikací vykonáváno externím tlumočnickem, jenž však jako hlavní pracovní činnost vykonával něco jiného. **Explicitní zmínka v dobovém tisku o tom, že soudní tlumočení nemá být hlavní činností, opět ukazuje, že tlumočení nebylo společností habsburské monarchie považováno za prestižní profesi, již by někdo mohl vykonávat jako výhradně hlavní činnost.** Důvodem může být vysoká míra bilingvismu jednotlivce v habsburské monarchii, na jejíž úřadech pracoval „... *dostatek zaměstnanců [...], kteří byli schopni porozumět listinám vyhotoveným v němčině a češtině.*“

Nutnost vykonávat vedle tlumočení ještě další, hlavní profesi je patrná i v dalších dobových dokumentech. Podle Lehmannových adresářů vykonávali

soudní tlumočení obyvatelé monarchie, kteří uváděli jako svou profesi jiné zaměstnání než tlumočení. Adresáře zmiňují celkem 28 různých profesí jako například soudce, právník, státní zaměstnanec, obchodník, inženýr či knihovník.

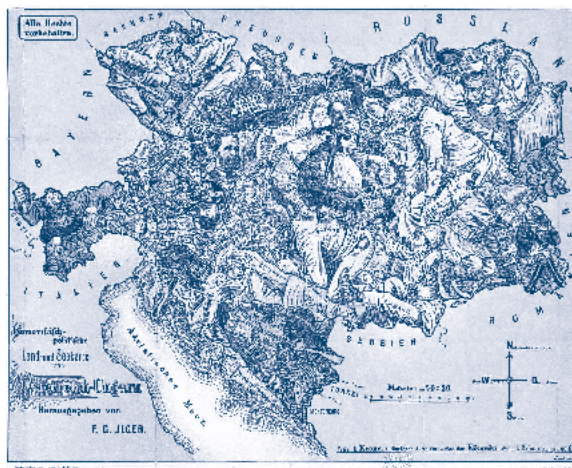
Podobné informace bychom našli také v pražských adresářích z roku 1884 a 1919, které uváděly seznam přísežných, tedy soudních, tlumočnicků. V roce 1884 bylo v adresáři uvedeno 16, v roce 1814 pak 46 soudních tlumočnicků. Podobně jako v rakouských Lehmannových adresářích byly i zde jako hlavní povolání tlumočnicků uvedeny jiné činnosti jako například notáři, právníci či učitelé.

V případech, kdy tlumočily ženy, což bylo ve zkoumaném období ojedinělé, bylo jako hlavní činnost těchto tlumočnic uvedeno, že se jedná o ženy v domácnosti. V kolonce povolání bylo uvedeno např. „... manželka lékaře, manželka obchodníka či manželka daňového úředníka.“

Hlavní povolání žen tedy nebylo tlumočení, ale pozice manželky. To vypovídá o prestiži tlumočení, které bylo u žen považováno za podřadnější činnost, než byla pozice manželky. Je tedy očividné, že lidé tlumočící u soudu dlouho nepovažovali soudní tlumočení za svou hlavní pracovní činnost. To odráží status tlumočení jako profese v celé společnosti, kde byla považována za vedlejší činnost provozovanou v rámci jiných zaměstnání. V rámci zkoumaného období však i v tomto ohledu došlo k posunu.

V průběhu zkoumaného období čím dál více soudních tlumočnicků neuvádělo žádnou profesi (*keine Nennung*). Na počátku období po roce 1864 neuvádělo žádnou profesi 24 tlumočnicků, po roce 1881 to bylo již 233 tlumočnicků a po roce 1911 dosáhl počet tlumočnicků bez deklarované profese 490 osob. Tlumočení nebylo uváděno jako samostatná profese a namísto toho nebyla deklarovaná profese žádná. Z toho lze usoudit, že tlumočení se postupem času stalo hlavní náplní činnosti, a nahradilo tak doposud deklarované profese tlumočnicků.

V Lehmannových adresářích sice tlumočníci stále nebyli uváděni jako tlumočníci, ale nulovou zmínkou o jiné profesi můžeme interpretovat tak, že tlumočení již nebylo vedlejší činností, ale činností hlavní, přestože nejmenovanou. **Vidíme tedy, že soudní tlumočení po přelomu století začalo vykazovat jisté známky profesionalizace.** Tento proces však do konce námi zkoumaného období nebyl završen.

Mapa Rakousko-uherské monarchie v dobové karikatuře

Proces profesionalizace soudního tlumočení v habsburské monarchii

V předchozím textu jsme zmínili, jak uvedené faktory ovlivnily podobu tlumočení jako profese a jak se k profesionalizaci stavěli sami tlumočníci. V této kapitole tyto závěry shrneme a představíme ucelený přehled procesu profesionalizace oboru tlumočení v habsburské monarchii, konkrétně na jazykovém páru čeština-němčina v prostředí soudnictví.

Professionalizace oboru velmi úzce souvisí s tím, jaký status a prestiž tento obor ve společnosti má. Zmíňme postoj ministra spravedlnosti Aloise Pražáka, který se zasadil o prosazení používání češtiny u soudů, což vedlo k „... velkému poklesu v počtu překladů.“

Činnost A. Pražáka měla přímý dopad i na tlumočení. A. Pražák se totiž nechal slyšet, že jakákoliv etnická skupina, s níž je ve vlastní domovině komunikováno pouze skrze tlumočení, je etnickou skupinou „... druhé či třetí třídy.“ Je nasnadě, že měl na mysli postavení Čechů v habsburské monarchii, jejichž projevy u soudu bylo nutné tlumočit v době, kdy byla němčina jediným vnitřním úředním jazykem a čeština byla vnějším úředním jazykem, tedy mezi lety 1867 a 1897. Vidíme, že pověst tlumočení byla negativně konotována s podřadností jednoho z jazyků, a tedy i jednoho z etnik. Domníváme se, že tento pohled společnosti na tlumočení mohl proces profesionalizace významně zpomalit. Může také částečně vysvětlit, proč se tlumočníci zdráhali uvést jako svou hlavní profesi tlumočení, jak jsme popsali. Rovněž komentuje status tlumočení v habsburské společnosti a uvádí příklad z roku 1911 z tehdy německo-jazyčného Chebu. Mladý český advokát zde údajně odmítl tlumočení do němčiny od českého tlumočnicka na základě toho, že daný tlumočnick žil již příliš

dlouho v Chebu, a mohl být tím pádem zaujatý vůči češtině a zájmům českého advokáta.

Vidíme, že otázka tlumočení velmi úzce souvisela s otázkou jazykové politiky, postavení jazyků a postavení jednotlivých etnik a národů. Domníváme se, že zejména z tohoto důvodu byla profesionalizace oboru v tomto období obtížně realizovatelná.

S úrovní profesionalizace souvisí finanční odměna, která tlumočnickům náležela. Uvedme například svědectví tlumočnicka Julia Ullmanna, který si stěžoval na nízké odměny za tlumočení. Domníváme se, že neochota zvyšovat tlumočnické sazby souvisí právě s podřadným postavením tlumočení, které nebylo považováno za činnost, jež by měla být hlavní pracovní náplní, nýbrž vedlejším přivýdělkem. Je zde patrná přímá korelace mezi finančním ohodnocením služby a její pocítovanou hodnotou. Zohledníme-li tuto korelaci ve zmíněných letech, můžeme uzavřít, že tlumočení v tomto období nebylo plně profesionalizované – tlumočníci totiž za své tlumočnické služby nebyli vždy finančně ohodnoceni nad rámec své hlavní profese a pokud ano, často toto ohodnocení nepovažovali za dostatečné. Neochotu státu poskytnout odpovídající finanční ohodnocení tlumočnickům však můžeme přisuzovat i obecným ekonomickým problémům v tehdejší habsburské monarchii.

Na počínající profesionalizaci oboru poukazuje i existence tlumočnických agentur. Od roku 1865 byli soudní tlumočníci součástí **První jednotné tlumočnické agentury pro všechny jazyky rakouské monarchie** (*Erste vereinigte Dolmetsch-Kanzlei für sämtliche Sprachen der österreichischen Monarchie*). V roce 1885 byla tato agentura nahrazena již zmiňovanou *Agenturou soudních tlumočnicků pro francouzský a italský jazyk a institut pro zprostředkování komunikace a poskytování věrných a jednoduchých překladů ze všech ostatních jazyků*.

Zde je patrné výsadní postavení francouzštiny a italštiny jakožto klíčových jazyků komunikace monarchie navenek, avšak zastoupeny byly i další jazyky včetně jazyků monarchie. V rámci této agentury mělo tlumočnické oddělení vedoucího (*Carl Virgilius Rupnik*), což naznačuje formální hierarchickou organizaci, typickou pro profesionální agentury. Existence těchto agentur sdružujících tlumočnické potvrzuje naši hypotézu, že v oblasti soudního tlumočení docházelo k postupné profesionalizaci.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že v habsburské monarchii procházelo tlumočení procesem

profesionalizace postupně. Na počátku 19. století se oficiální dokumenty zmiňují o pouhé přítomnosti tlumočnicků u soudů, ve 30. letech 19. století se objevují zmínky o nutné kvalifikaci tlumočnicků (byť vágně formulované), ve 40. letech bylo po soudních tlumočnických vyžadováno složení státní zkoušky a v 50. letech museli mít soudní tlumočníci oficiální razítko.

Po soudních tlumočnických bylo vyžadováno složení tlumočnické zkoušky, bez níž u soudu nemohli tlumočit. Předmětem pozornosti byla také požadovaná kvalita výkonu. Ve společnosti postupně docházelo k tematizaci nároku na finanční ohodnocení tlumočnických služeb. Proces profesionalizace byl však zdoluhavý a z důvodu jazykové politiky a prestiže tlumočení ve společnosti komplikovaný.

Nejvyšší míru profesionalizace vykazovalo pro jazykový pár čeština-němčina soudní tlumočení. Jeho rámcová podoba byla totiž jako jediného typu tlumočení ukotvena v zákoně.

Nabízí se uvést paralelu s dnešní Českou republikou, v níž je soudní tlumočení také jediným typem tlumočení, jehož finanční podmínky, nároky na dosažené vzdělání a požadavky na kvalitu jsou uvedeny v zákoně.

V nadsázce můžeme shrnout, že dědictví habsburské monarchie přetrvává v soudním tlumočení v jisté podobě až dodnes.

Mgr. Anna Klein

je autorkou výše uvedeného textu, který vychází z její diplomové práce úspěšně obhájené v září 2023 na Filozofické fakultě UK, Ústavu translologie, za obor tlumočnictví: čeština-angličtina, čeština-němčina. Vedoucí práce byla Mgr. Kateřina Ešnerová, oponentem PhDr. Mgr. Petra Mračková Vavroušová, Ph.D.

Na letošním Jeronýmu bylo z čeho vybírat

Letošní kulaté 30. Jeronýmovy dny se konaly od pátku 3. 11. do neděle 5. 11. Tyto dny tradičně pořádá Jednota tlumočnicků a překladatelů ve spolupráci s nejnámějšími aktéry v oblasti překladu a tlumočení, kam právem patří Komora soudních tlumočnicků a soudních překladatelů České republiky

Ivona Černohausová

Letošní program byl nabitý, bylo z čeho vybírat.

Program probíhal tradičně v několika sálech najednou, a tak jste museli zvažovat, kam se vydat dřív, zda na přednášku zahraničního hosta ASKOT (Asociace konferenčních tlumočnicků) paní **Julie Poger** zaměřenou na marketing pro tlumočníky a překladatele, nebo radši ve stejnou dobu zajít do vyšších pater mezi soudní tlumočníky a překladatele do nabitého sálu č. 254 na **Aktuální trendy v oblasti soudního překladu a soudního tlumočení**, kde promluvil pan Mgr. **Martin Mikuláš**, předseda KST ČR, pan Mgr. **Miroslav Jurman**, soudce Krajského soudu v Českých Budějovicích (samosoudce na insolvenčním úseku, člen Republikové rady Soudcovské unie) a online se připojila předsedkyně evropské organizace EULITA (Evropské asociace právních tlumočnicků a překladatelů) paní **Barbara Rován** se zajímavou přednáškou o struktuře a činnosti této organizace (vysíláno přes zoom, tlumočeno skvěle z angličtiny naší kolegyní paní PhDr. Ilonou Šprcovou, MBA).

Já jsem si vybrala velmi zajímavou a užitečnou akci Komory, protože na poli soudního překladu a tlumočení je v posledních letech mnoho změn spojených s novým zákonem i novým způsobem registrace úkonů v Seznatu.

Martin Mikuláš mluvil o řadě akcí, které Komora pro své členy, ale i pro profesní veřejnost pořádá. Mezi nejúspěšnější tradičně patří několikadenní odborné jazykové kurzy (angličtina, francouzština, němčina), online webináře zaměřené na různá témata jako je dědické právo, právo spotřebitele apod. Tyto webináře se konají večer a trvají pouze přibližně dvě hodiny, proto se jich může účastnit každý.

Dále sem patří kurz, jak vytvářet elektronický podpis v rámci nové možnosti vyhotovování elektronických soudních překladů, které začínají některým OVM stále více vyhovovat.

Pochopila jsem, že je na čase si pořídit token (*elektronický klíč, který slouží pro ověření identity uživatele*)

a vše potřebné kolem, což se na takovém kurzu naučíte. A pak jen začít elektronické překlady rovněž vyhotovovat.

Komora je počtem proběhlých kurzů, seminářů i webinářů jedničkou na trhu v oblasti soudních překladů a tlumočení, a tak není divu, že Komora nabízí i přípravný kurz pro zájemce o absolvování vstupní zkoušky pro stávající i budoucí soudní tlumočníky a překladatele, který rozhodně pomůže jak kolegům, které nová zkouška teprve čeká, tak i ostatním, kteří chtějí tuto činnost začít vykonávat.

Bylo uvedeno, že počty stávajících soudních tlumočnicků a překladatelů, kteří zatím neprošli novým licenčním řízením – zkouškou na Ministerstvu spravedlnosti ČR – jsou vysoké a u některých jazyků, kde je tlumočnicků málo, by to mohlo v budoucnu ohrožovat soudní jednání s cizím prvkem.

V diskuzi na toto téma promluvil i zástupce ministerstva spravedlnosti Mgr. **Jan Benýšek**, vedoucí odboru insolvenčního a soudních znalců, který vysvětlil, že Seznat v současnosti funguje již lépe a návrhy na zjednodušování tohoto registru berou jako odbor na ministerstvu vážně a snaží se registr technicky upravovat tak, aby byl uživatelsky příjemnější.

Soudce Miroslav Jurman mluvil velmi lidsky a prakticky o tom, jak je dobrá spolupráce mezi soudci a soudními tlumočníky a překladateli důležitá. Zmínil se též o tom, jak se mu líbila brožura **Tlumočnick v soudní síni**, kterou před časem Komora vydala pro soudce a která popisuje, jak spolupracovat se soudními tlumočníky a překladateli.

Posledním příspěvkem byla online prezentace paní Barbary Rován, předsedkyně organizace EULITA. KST je členem této organizace od jejího založení, tj. od roku 2009, a proto bylo velmi zajímavé si poslechnout, co je v EULITA nového.

Barbara Rován mluvila ale i o struktuře a cílech organizace. Hlavním cílem je hájit práva soudních tlumočnicků a překladatelů, hájit právo na tlumočení i překlad během trestního řízení podle evropské směrnice 2010/64/EU.

EULITA se zabývá též vytvářením standardů v profesi překladatelů a tlumočnicků všech jazyků, a to včetně znakového. EULITA zdůrazňuje potřebu se odborně vzdělávat v rámci výkonu naší profese. Barbara Rován mluvila mj. o nových výzvách, mezi které patří nástup umělé inteligence v překladech a co z toho vyplývá právě pro soudní překlady a tlumočení, kdo nese pak za takový překlad odpovědnost.

EULITA se účastní rovněž celé řady projektů. Mě osobně zaujal program VOLUNTARIAT. V rámci nově zavedeného programu VOLUNTARIAT nabízí EULITA přidruženým členům, zejména univerzitám, které vzdělávají tlumočnický a překladatelský, možnost spolupráce, kdy studenti překládají v rámci diplomové nebo doktorské práce různá témata z právních

oblastí. Schválené texty jsou pak zveřejněny na internetových stránkách EULITA. Studenti obdrží od EULITA certifikát, který potvrzuje jejich přínos. Na webu jsem pak našla dosavadní výsledky tohoto programu – překlady do jednotlivých jazyků. Je jich 21 a čeština mezi nimi nechybí. Podívejte se sami, co studenti překladatelství a tlumočnictví vytvořili: <https://handbook.ecba-eaw.org/translations-of-the-eaw-leaflet/>

Kromě oficiálního panelu pokládám za velmi milé a užitečné setkání s kolegy a diskuze v kuloárech, které jsou stejně živé a odborné. Kdo na Jeronýmovy dny nechodíte, zkuste to příští rok napravit, většina z nás pracuje z domova a setkání s kolegy na těchto skvělých akcích je velmi přínosné.

Článek vyjadřuje subjektivní pohled autorky článku.

Mgr. Ivona Černohausová je členka KST ČR, soudní překladatelka a tlumočnice – angličtina, dánština

K průzkumu cen soudních překladů na volném trhu

Jan Koválik

Na třicátých Jeronýmových dnech si zájemci mohli poslechnout prezentaci zabývající se cenami soudních překladů na volném trhu, kterou na základě anonymního průzkumu mezi 242 respondenty zpracovaly kolegyně Ina Maertens a Lucie Bervidová.

Informace o průzkumu byla zveřejněna na sociální síti Facebook v uzavřené skupině s přibližně 600 členy. Přednášky na Senovážném náměstí se účastnil také Jan Benýšek, ředitel odboru insolvenčního a soudních znalců.

Z průzkumu jsme se dozvěděli řadu zajímavých čísel, u některých však bude potřeba dalšího šetření, abychom zjistili, co za nimi stojí. Například to, že pouze 21% respondentů pracuje pro OVM pravidelně. Důvodem by mohlo být to, že OVM mají „své“ překladatele, se kterými jsou zvyklí spolupracovat, skutečnost, že někteří kolegové mohou překlady zadávané OVM z různých důvodů odmítat, anebo i to, že pod pojmem pravidelná spolupráce si každý představuje něco trochu jiného.

V průběhu diskuze zaznělo také to, že některé OVM proplácejí faktury překladatelům pozdě, často až po upomínce, nechtějí proplácet náklady, které by podle vyhlášky měly, smlouvají o ceně, a navíc přibírají na slib, i když je v databázi soudních překladatelů pro daný jazyk dostatek.

Dalším zjištěním v rámci šetření bylo, že 43% všech respondentů používá překladače a další nástroje zvyšující produktivitu, přičemž třetina všech respondentů používá při práci nástroje placené. Z uvedeného vyplývá, že dvě třetiny respondentů podobné nástroje buď nepoužívají anebo používají neplacené verze, čímž se nabízí otázka, jak v takovém případě chrání citlivá data, se kterými pracují. Elektronické ověřené překlady poskytuje 35% dotázaných.

Asi největším lákadlem celé prezentace byla však možnost dozvědět se, kolik si účtují naši kolegové na volném trhu. Podle odpovědí si 42% dotázaných účtuje 500–600 korun za normostranu, 23%

400–500 korun, okolo 5% si účtuje 900–1000 korun, a přibližně 8% si za svou práci účtuje 200–300 korun.

Co se objemů týče, většina kolegů překládá v rozsahu 4–10 NS za den, kdy 35% kolegů překládá 4–6 NS/den a 30% 6–10 NS/den.

Přednáška byla velmi zajímavá nejen z hlediska prezentovaných dat, ale i probíhající diskuze a poskytl

cenný vhled do naší profese. S podrobnějšími informacemi je možné se seznámit v článku v prosincovém vydání časopisu ToP.

Článek zachycuje subjektivní pohled na výstupy šetření tak, jak jim porozuměl autor.

Mgr. Jan Koválik je členem KST ČR, soudní překladatel a tlumočnick – angličtina, čeština

Letní přímořská povídka o krevetách

Milada Bobková, ostrov Šolta

Co bychom to byli za Čechy, kdybychom v létě nevyrazili do Chorvatska. Jenže my k tomu máme ještě to, o čem spousta vnitrozemských obyvatel jen sní – známé s domečkem u Jaderského moře, asi deset metrů od pláže.

Další zajímavostí ohledně našeho kamarádství je, že oni neumí anglicky ani německy a my umíme chorvatsky asi tak, jako každý Čech, takže dobar dan, hvala a dobro došli, a přesto spolu živě diskutujeme a hodně se spolu nasmějeme, například při různých jazykových nedorozuměních.

Jako tehdy, když jim můj manžel chtěl udělat radost a připravil opulentní snídani včetně míchaných vajíček a podobných dobrot. Naši přátelé byli naprosto nadšeni a na základě toho nám naše hostitelka povídala o krevetách, gestikulovala přitom rukama a ukazovala, že je má připravené dvě zvlášť, ale mohou být taky dohromady. No a já – profesí mimo jiné překladatelka – jsem si celý příběh v hlavně naprosto briskně a bez mrknutí oka přeložila následovně: Tak to je jasné, my jsme jim nachystali k snídani míchaná vajíčka a oni se nám odvděčí k večeři tím, že nám udělají pravé přímořské jídlo – krevety. Zatím je mají v ledničce zvlášť, ale smíchají je dohromady, a to bude panečku bašta.

A jak si tak nad míchanými vajíčky sním o skvělé přímořské večeři, dlobune do mě můj manžel

a zeptá se mě: Ale víš, co jsou to krevety? No jasně, odpovím, ta dobrota, co bude k večeři.

Ale ty sliny, co se mi začaly sbíhat, ale i představu skvělé večeře, jsem musela opustit, protože kreveta (přesně však ten krevet) znamená chorvatsky – postel!

A tak můj velmi volný překlad o tom, že v ledničce jsou dvě krevety, které se smíchají dohromady a bude z toho skvělá večeře, byl ten tam. Ve skutečnosti šlo o to, že v pokoji stojí dvě postele, které jsou zatím zvlášť, ale můžeme si je klidně spojit dohromady.

Přisahám, že zejména odborné překlady takhle volně nepřekládám. Nevím už, co jsme tehdy k té večeři měli, ale na krevetách – totiž na postelích – se nám za šumění moře spalo víc než báječně.

Pozn. red.: Ve velmi podobném případě (oddělená jednolůžka, dovolená, bungalov) byla manželským párem podána žaloba za „frustraci, ztrátu radosti z dovolené a nekomfort v očekávané vzájemné harmonii“. Soudem byla žaloba zamítnuta s odůvodněním, že „... pár neprojevil dostatečnou kreativitu, žalobce blíže nevysvětlil, pro jaké zvláštní návyky vyžaduje pevné dvoulůžko“.

K použití certifikovaného technického zařízení namísto tlumočnicka

Dopis tlumočnických a překladatelských institucí Ministerstvu vnitra ČR

Vážený pan
Mgr. Bc. Vít Rakušan,
1. místopředseda vlády a ministr vnitra,
Ministerstvo vnitra ČR

4. října 2023

Vážený pane ministře,

oslovujeme Vás v souvislosti s návrhem zákona o vstupu a pobytu cizinců (cizinecký zákon), který byl Ministerstvem vnitra zaslán do Poslanecké sněmovny a zveřejněn v eKLEP: <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCR9BXQCP/>

Zásadně nesouhlasíme s § 419 odst. 3 tohoto návrhu zákona ve znění: „K tlumočení úkonu v řízení může správní orgán použít namísto tlumočnicka zapsaného v seznamu tlumočnicků a překladatelů certifikované technické zařízení.“

V rámci práva na spravedlivý proces mají cizinci v zemích EU nárok na tlumočení, pokud nerozumí jazyku používanému v daném správním řízení a šířeji v každém řízení, které zásadně zasahuje do práv cizince. Toto právo na tlumočení musí být zajištěno v souladu s platnými právními předpisy.

Právo na tlumočení zahrnuje právo na tlumočení prostřednictvím certifikovaných lidských tlumočnicků, aby se zajistila přesnost, srozumitelnost, nestrannost a důvěrnost komunikace mezi cizinci a úřady. V České republice se jedná o soudní tlumočnický jmenovaný podle zákona č. 354/2019 Sb.

V návrhu zákona není pojem „certifikované technické zařízení“ blíže specifikován, v důvodové zprávě se však hovoří o „strojovém překladatelském programu“. **Z čistě technického hlediska v této souvislosti poukazujeme na prokázanou chybovost, nekonzistentnost a rozdílnost výsledků ke stejnému zadání u všech existujících strojových překladatelských programů.**

V případě tlumočení pak zásadní komplikaci představuje fáze rozpoznání mluvené řeči, kde je nutné kromě jazykové složky zohlednit kontext, kulturní odlišnosti a specifika, jazykové nuance a řečové vady, nonverbální složku komunikace, rozdílnost ve vzdělání účastníků komunikace, specifika konkrétní situace, v níž je tlumočeno, v neposlední řadě vyřešit různé interpretace.

Dopady použití strojového překladu, respektive tlumočení mohou být fatální. Automatický překlad nesmí být přímým prostředkem zajišťujícím práva cizinců na tlumočení v situacích bezprostředně do jejich základních lidských práv založených nejen zákonem, ale garantovaných i ústavními předpisy (Listina základních práv a svobod) i mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána (zejména Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a protokoly k ní, Mezinárodní pakt OSN o občanských a politických právech). Navrhované ustanovení je dále v rozporu s uvedeným zákonem č. 354/2019 Sb., který dle § 4 odst. 2 stanoví, že „**Tlumočnickem vykonává tlumočnickou činnost osobně**“ a dále § 7, odst. 1: „**Tlumočnickem může být fyzická osoba**“.

Odpovědnost za nevhodné či dokonce chybné tlumočení nelze přenést na technické zařízení. Zda je technické zařízení schopno spolehlivě tlumočit promluvu cizince nemůže objektivně vyhodnotit ani cizinec ani úřední osoba, která často daný jazyk neovládá. Použití technického zařízení se jeví jako velmi problematické i z hlediska zajištění splnění podmínky mlčenlivosti, a to v plném rozsahu údajů.

Strojový překlad bez lidského faktoru navrhovaný v § 419 odst. 3 návrhu zákona jako zákonná alternativa lidského tlumočnicka zásadně narušuje právní jistotu cizinců, poškozují práva účastníků

správních řízení na spravedlivý proces, je v rozporu s mezinárodními smlouvami i ústavními předpisy, jakož i zákonem č. 354/2019 Sb. a jako takový je zcela neakceptovatelný.

Otázka použití „živého“ tlumočnicka je ostatně řešena i předpisy EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64 EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení ukládá členským státům mimo jiné, že tlumočení a překlad musejí být dostatečně kvalitní, přičemž za účelem zajištění této kvality členské státy usilují o zavedení rejstříku náležitě kvalifikovaných nezávislých překladatelů a tlumočnicků nejen na národní, ale i evropské úrovni. V této směrnici se sice hovoří o trestním řízení, judikatura Evropského soudu pro lidská práva jej však chápe (a tento pojem vykládá) velmi široce, rovněž jako řízení týkající se správního trestání. Samotný zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR přitom obsahuje hmotněprávní i procesněprávní ustanovení týkající se přestupků (§ 156 a následující), a tudíž jak citovanou evropskou směrnici, tak judikaturu lze na tento zákon vztáhnout.

Požadujeme odstranění ustanovení § 419 odst. 3 z návrhu zákona bez náhrady a zároveň jsme připraveni poskytnout potřebná odborná stanoviska na podporu tohoto požadavku. Uvítáme též možnost odborně diskutovat se zástupci Ministerstva vnitra o vhodném uplatnění umělé inteligence a digitálních technologií v oblasti překladu a tlumočení a navrhuje svolat k tomuto tématu setkání.

S pozdravem

Jednota tlumočnicků a překladatelů
Odborový svaz Jednota tlumočnicků a překladatelů
Asociace konferenčních tlumočnicků ASKOT
Komora soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR
Česká komora tlumočnicků znakového jazyka
Obec překladatelů, Překladatelé Severu
Ústav translatoologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Na dotaz redakce ST na Službu cizinecké policie ČR na problematiku přípravy na použití certifikovaného technického zařízení při tlumočení obdržela redakce tuto odpověď:

Vážený pane redaktore,
odpovědi na Vámi kladené otázky:

Používá Služba cizinecké policie ČR pro překlady a tlumočení také nástroje AI (umělé inteligence)?
Ne

Pokud ano, ve kterých případech?
N/A (pozn. red.: No answer – bez odpovědi)

Pokud ne, je používání nástrojů AI do budoucna plánováno?
Ano, jsou ověřovány technické a právní aspekty možnosti využívání nástrojů AI pro zabezpečení tlumočení v definovaných oblastech policejní činnosti.

Jakými pravidly se používání AI řídí?

Policie České republiky nyní interně a s ostatními subjekty státní správy diskutuje, jaká jsou základní pravidla používání AI, např. ochrana lidských práv, zpětné ověření překladu, technické možnosti, limity připravovaného AI ACT a jiné, tj. – pravidla nejsou nyní definována.

V jaké míře, či v jakém rozsahu je AI používána? (např. procentuálně ve srovnání s lidskými překlady)
N/A

Jakou relevanci takovým překladům Služba CP přisuzuje?
N/A

S pozdravem
kpt. Bc. Josef Urban, tiskový mluvčí Ředitelství služby cizinecké policie, kancelář ředitele.

Hodnocení pětidenních kurzů právnické angličtiny, němčiny a francouzštiny v Kroměříži

Ve dnech 24. až 28. července uspořádala Komora soudních tlumočnicků a soudních překladatelů ČR ve spolupráci s Justiční akademií již tradiční pětidenní kurzy právnických jazyků, v letošním roce pro jazyk anglický, německý a francouzský. Letní kurzy patří mezi oblíbené a nejnavštěvovanější akce Komory, i proto nás zajímají názory účastníků. Zpětnou vazbu jsme získali pomocí strukturovaných dotazníků, které byly distribuovány po skončení akce. O výsledky ankety se s Vámi nyní rádi podělíme

Kurz anglického jazyka

V kurzech anglického jazyka účastníci ocenili zejména srozumitelnost výkladu lektorů, Mgr. Ondřeje Klabala PhD. i Mgr. et Mgr. Vladimíry Kvasničkové. Za výjimečně nebo velmi srozumitelný ho označili všichni respondenti (graf 1.1).

Většinu účastníků také vyhovovalo tematické zaměření a obsahová stránka kurzu (graf 1.2).

O adekvátní náročnosti kurzů vypovídá fakt, že za průměrně obtížný jej považuje 57,1% respondentů, a za obtížný téměř třetina (graf 1.3).

O vysoké kvalitě a spokojenosti účastníků s kurzy anglického jazyka vypovídá nejvíce jejich doporučení, které by svým kolegům určitě dalo 92,9% respondentů (graf 1.4).

Kurz německého jazyka

I v kurzech německého jazyka účastníci ocenili zejména srozumitelnost výkladu lektorů, Mgr. Michala Chuchúta PhD. i Mgr. Kateřiny Coufalové. Jako výjimečně a velmi srozumitelný výklad ocenilo 92,8% respondentů (graf 2.1).

Tematické zaměření a obsahová stránka kurzu naprosto či velmi vyhovovala 92,8% z nich (graf 2.2).

Pro většinu účastníků byl kurz němčiny snadný nebo průměrně snadný (graf 2.3).

Potěšující je zcela přesvědčivý údaj, podle kterého by téměř všichni respondenti kurz určitě doporučili svým kolegům (graf 2.4).

Kurz francouzského jazyka

Pro všechny účastníky kurzu francouzštiny byl výklad lektorů, doc. PhDr. Tomáše Dubědy PhD. a Mgr. Kláry Mortier, výjimečně či velmi srozumitelný (graf 3.1).

Stejně tak jim vyhovovalo obsahové a tematické zaměření kurzu (graf 3.2).

Pro většinu z nich byl kurz průměrně obtížný (graf 3.3).

Určitě či spíše by ho svým kolegům doporučili všichni respondenti (graf 3.4).

Obecné otázky

V obecné části dotazníku jsme zjišťovali spokojenost účastníků s ubytováním, stravováním a organizačním zajištěním kurzů (informovanost, dostupnost informací, komunikace s organizátorkou ad.) Ačkoli celkově panovala s kurzy všeobecná spokojenost, v otevřených položkách jsme obdrželi několik podnětů ke zlepšení.

Průměrných hodnot dosahovalo u všech účastníků hodnocení kvality ubytování a stravování. Někteřím účastníkům chybělo menu pro vegetariány a klimatizace na pokojích. Během přestávek by někteří rádi využili kvalitní přístroj na výrobu espressa.

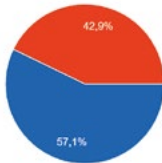
Účastníci by rovněž ocenili elektronickou formu sborníků zaslou v předstihu, například uloženou na cloudu, ze kterého by bylo možné si materiály pohodlně stáhnout. Řada respondentů by také uvítala lepší informovanost ohledně registrace a ubytování po příjezdu do Kroměříže a dále včasné a lépe dostupné informace o doprovodných akcích.

Za všechny připomínky vedení KST ČR respondentům děkuje. Zpětnou vazbu uchovááme a v budoucnu ji využijeme pro zkvalitnění dalších letních kurzů.

Jak srozumitelný byl výklad obsahu ze strany lektorů?
14 odpovědí

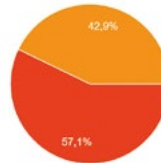
1.1

- 1 - výjimečně srozumitelný
- 2 - velmi srozumitelný
- 3 - srozumitelný
- 4 - velmi nesrozumitelný
- 5 - naprosto nesrozumitelný
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Jak obtížný byl pro Vás tento kurz?
14 odpovědí

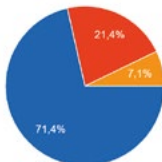
2.3

- 1 - velmi snadný
- 2 - snadný
- 3 - průměrně snadný/obtížný
- 4 - obtížný
- 5 - velmi obtížný
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Vyhovovalo Vám tematické zaměření a obsahová stránka kurzu?
14 odpovědí

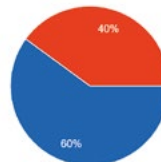
1.2

- 1 - naprosto vyhovovalo
- 2 - velmi vyhovovalo
- 3 - vyhovovalo
- 4 - spíše vyhovovalo
- 5 - zcela nevyhovovalo
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Jak srozumitelný byl výklad obsahu ze strany lektorů?
5 odpovědí

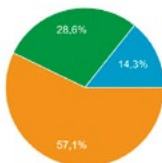
2.4

- 1 - výjimečně srozumitelný
- 2 - velmi srozumitelný
- 3 - srozumitelný
- 4 - velmi nesrozumitelný
- 5 - naprosto nesrozumitelný
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Jak obtížný byl pro Vás tento kurz?
14 odpovědí

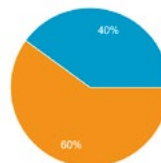
1.3

- 1 - velmi snadný
- 2 - snadný
- 3 - průměrně snadný/obtížný
- 4 - obtížný
- 5 - velmi obtížný
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Jak obtížný byl pro Vás tento kurz?
5 odpovědí

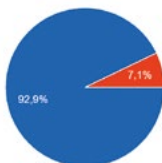
3.1

- 1 - velmi snadný
- 2 - snadný
- 3 - průměrně snadný/obtížný
- 4 - obtížný
- 5 - velmi obtížný
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Byl pro Vás kurz přínosným a doporučil(a) byste ho Vaším kolegům?
14 odpovědí

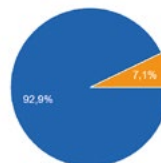
1.4

- 1 - určitě doporučil(a)
- 2 - spíše doporučil(a)
- 3 - doporučil(a)
- 4 - spíše nedoporučil(a)
- 5 - určitě nedoporučil(a)
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Byl pro Vás kurz přínosným a doporučil(a) byste ho Vaším kolegům?
14 odpovědí

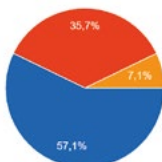
3.2

- 1 - určitě doporučil(a)
- 2 - spíše doporučil(a)
- 3 - doporučil(a)
- 4 - spíše nedoporučil(a)
- 5 - určitě nedoporučil(a)
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Jak srozumitelný byl výklad obsahu ze strany lektorů?
14 odpovědí

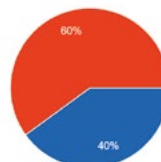
2.1

- 1 - výjimečně srozumitelný
- 2 - velmi srozumitelný
- 3 - srozumitelný
- 4 - velmi nesrozumitelný
- 5 - naprosto nesrozumitelný
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Vyhovovalo Vám tematické zaměření a obsahová stránka kurzu?
5 odpovědí

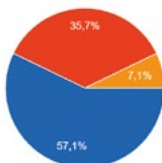
3.3

- 1 - naprosto vyhovovalo
- 2 - velmi vyhovovalo
- 3 - vyhovovalo
- 4 - spíše vyhovovalo
- 5 - zcela nevyhovovalo
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Vyhovovalo Vám tematické zaměření a obsahová stránka kurzu?
14 odpovědí

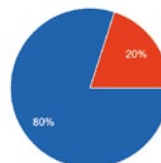
2.2

- 1 - naprosto vyhovovalo
- 2 - velmi vyhovovalo
- 3 - vyhovovalo
- 4 - spíše vyhovovalo
- 5 - zcela nevyhovovalo
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Byl pro Vás kurz přínosným a doporučil(a) byste ho Vaším kolegům?
5 odpovědí

3.4

- 1 - určitě doporučil(a)
- 2 - spíše doporučil(a)
- 3 - doporučil(a)
- 4 - spíše nedoporučil(a)
- 5 - určitě nedoporučil(a)
- N - nehodnotím, nedokážu/nehci posoudit

Směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci

V posledním roce jsme byli svědci asi největšího boomu umělé inteligence (AI), který přinesl množství nástrojů a způsobů, jak umělou inteligenci zakomponovat do vlastního podnikání pro jeho zefektivnění, snížení nákladů, zkvalitnění výstupů apod. Spolu s rychlým průnikem AI do téměř všech oblastí podnikání se ale objevují nové otázky týkající se toho, kdo a za jakých podmínek je zodpovědný za případné škody způsobené těmito technologiemi

Současná úprava

Aktuální vnitrostátní pravidla odpovědnosti, zejména ta založená na zavinění, nejsou podle EU vhodná pro řešení nároků na náhradu škody způsobené produkty a službami založenými na AI. Je tomu tak proto, že specifické vlastnosti AI (zejména složitost, autonomie a neprůhlednost) poškozeným ztěžují až znemožňují vymáhání svých nároků (např. nemožností identifikovat odpovědnou osobu či prokázat příčinnou souvislost mezi porušením povinností poskytovatele a vzniklou škodou).

Problém to představuje i pro podnikatele samotné, kteří mají potíže s předvídaním toho, jak budou stávající pravidla odpovědnosti uplatňována, a tedy i s posouzením a pojištěním své odpovědnosti. O to větší problém to může být v případě mezinárodního poskytování zboží či služeb, jelikož tato nejistota se týká více jurisdikcí.

Směrnice o odpovědnosti

EU na tuto nejistotu chce reagovat přijetím směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti umělé inteligence (zkráceně směrnice o odpovědnosti za umělou inteligenci), která doplní balíček opatření na podporu zavádění AI v Evropě (balíček dále obsahuje nařízení o AI a revizi pravidel v oblasti bezpečnosti výrobků). Zatímco nařízení o AI má za cíl stanovit pravidla pro používání AI, směrnice o odpovědnosti za AI míří jen na samotné vymáhání škody.

Hlavním cílem směrnice je poskytnout osobám, které uplatňují nárok na náhradu škody, účinné prostředky k určení potenciálně odpovědných osob a příslušných důkazů pro uplatnění nároku. Tohoto cíle dosahuje prostřednictvím dvou institutů, a to (i) povinností zpřístupnit důkazy s vyvratitelnou domněnkou

ohledně nedodržení předpisů a (ii) vyvratitelnou domněnkou příčinné souvislosti v případě zavinění.

Nová pravidla

Podle prvně jmenovaného institutu budou mít poškození právo žádat poskytovatele či uživatele vysoce rizikového systému AI o důkazy, které mají o tomto systému k dispozici. V případě nevyhovění této žádosti budou mít poškození možnost se obrátit na soud, který bude moci vydání důkazů nařídit. Členské státy mají zajistit, aby se zpřístupnění důkazů omezilo na ty, které jsou nezbytné a přiměřené k podpoře případného nároku na náhradu škody, a povinnost jejich uchování na ty, které jsou nezbytné a přiměřené k podpoře takového nároku na náhradu škody.

V případě nesplnění povinnosti vydat důkaz se aplikuje vyvratitelná domněnka toho, že žalovaný nesplnil příslušnou povinnost řádné péče.

Druhým institutem se zavádí vyvratitelná domněnka příčinné souvislosti v případě zavinění. Podle této platí, že existuje příčinná souvislost mezi zaviněním žalovaného a výstupem (ne)vytvořeným systémem AI, pokud:

- bylo prokázáno zavinění spočívající v nedodržení povinností řádné péče;
- na základě okolností případu lze považovat za přiměřeně pravděpodobné, že zavinění mělo dopad na výstup (ne)vytvořený systémem AI;
- žalobce prokázal, že výstup vytvořený systémem AI nebo to, že systém AI takový výstup nevytvořil, vedlo ke vzniku škody.

Tento institut reaguje na to, že pro poškozené může být velmi obtížné prokázat příčinnou souvislost mezi nedodržením povinností řádné péče a mezi

konkrétním vadným výstupem AI. Vyvratitelná domněnka přenáší důkazní břemeno na žalovaného v případě, kdy lze příčinnou souvislost mít za přiměřeně pravděpodobnou.

Závěr

Směrnice o odpovědnosti za AI je ale zatím pouze v přípravné fázi. Do jejího přijetí se může ještě hodně změnit, finální znění pravidel se nadto stejně určí až v rámci transpozice do českého právního řádu, což

očekávám, že se stane nejdříve v roce 2026. Vzhledem k boomu systémů založených na AI v posledních měsících je tak jasné, že první případy náhrady škody a první judikatura se budou odvíjet od současné úpravy náhrady škody, která se bude muset na specifika AI přizpůsobit za běhu.

Zdroj: Právní prostor

Mgr. Vítek Švejda, Šetina, Komendová & Partners s. r. o., advokátní kancelář

Právníci-roboti se zatím do jednacích síně nepodívají

Otázky týkající se propojení práva a umělé inteligence trápí akademickou obec již delší dobu (např. otázky autorství, odpovědnosti nebo kyberbezpečnosti). Se současným boomem aplikací založených na strojovém učení a s jejich rozšiřováním do povědomí laické i odborné veřejnosti se ale stále častěji objevuje otázka alespoň částečného nahrazení právníků technologiemi založenými na umělé inteligenci

O tom, že otázka nahrazení našich služeb není otázkou vzdálené budoucnosti, ale naopak otázkou velmi aktuální, svědčí řada projektů americké společnosti DoNotPay, která se snaží bojovat s nedostupností právních služeb sociálně slabším občanům právě s pomocí umělé inteligence. Za tímto účelem vytvořila řadu chytrých smluv, chatbotů a systémů, které uživatelům umožňují např. žádat o snížení účtů (poskytovatelů internetového připojení, za lékařskou péči), rozporovat přestupky v dopravě (pokuty za parkování, za překročení rychlosti), požadovat kompenzaci za zpožděné lety, chránit autorská práva, a dokonce i podávat žaloby v jednodušších případech; to vše s odborností profesionála, ale za zlomek jeho ceny. Celkově společnost na základě těchto šablon propojených s umělou inteligencí vyhrála více než 2 miliony sporů o zákaznické služby.

Posledním projektem této společnosti, která v souhrnu své produkty označuje jako „The World’s First Robot Lawyer“, je hájení klientů před soudem pouze za pomoci umělé inteligence. Společnost chtěla v jednodušších případech (zatím pouze ve věcech souvisejících s dopravními přestupky) vybavit žalované chytrými brýlemi, které by zaznamenávaly soudní jednání a svému nositeli by okamžitě diktovaly odpovědi ze sluchátka. Používalo by se přitom rozhraní API OpenAI GPT-3, což je o něco propracovanější

verze dnes velmi populárního chatbotu ChatGPT, nadto ještě „doučená“ o nezbytné právní znalosti.

První taková jednání byla nařazena na únor tohoto roku, nicméně zakladatel společnosti oznámil, že musel ze svého záměru ustoupit kvůli nátlaku jednotlivých státních advokátních komor, které mu vyhrožovaly zejména sankcemi za vinklaření, vč. možnosti odsouzení k trestu odnětí svobody. Nutno dodat, že proti užití umělé inteligence při poskytování právních služeb námitky vzneseny nebyly.

První robotický právník na světě se tak zatím do soudní síně nedostane, nicméně uvedené projekty mohou sloužit jako inspirace při zamyšlení nad povahou poskytování právních služeb v blízké budoucnosti. Zároveň se nabízí úsměvné srovnání toho, co technologie v dnešní době dokáže, a toho, jakým způsobem jsou technologie využity v rámci státní správy, zejména justice.

Zdroj: Právní prostor

Mgr. Vítek Švejda, Šetina, Komendová & Partners s. r. o., advokátní kancelář

Mše svatá za tlumočníky a překladatele

Dne 18. října 2023 se jako každoročně v kostele sv. Petra, Biskupská 13, Praha 1 konala mše svatá za tlumočníky a překladatele (letos patnáctá), kterou jako vždy sloužil P. Lukáš Lipenský, O.Cr., čestný člen JTP

Mši doprovodil zpěvem vokální soubor **Contrassek**¹ pod vedením Jana Bati. Spoluorganizátorkou byla naše kolegyně, ukrajinštinářka **Rita Lyons Kindlerová**, která v souboru i zpívá.

Při mši zazněla andělská hudba anglického renesančního hudebního skladatele **Williama Byrda**² (1543–1623), od jehož úmrtí letos uplynulo 400 let. W. Byrd byl géniem duchovní i světské polyfonie a je považován za zakladatele anglického madrigalu. Zazněly tyto skladby:

Vstup: Sing joyfully unto God (6 hlasů)

Mass for Four Voices (4 hlasy)

Ordinárium: Confirma hoc Deus (5 hlasů)

Přijímání: Ave verum corpus (4 hlasy)

Závěr: Salve Regina (4 hlasy)

Rita Lyons Kindlerová,
členka KST ČR, jazyk
ukrajinský

Význam sloužit mši je ale širší

a) pro katolíky je mše v podstatě **přímluvná modlitba** za toho, za koho se mše slouží. Katolíci věří, že člověk je po smrti buď spasen, nebo zatracen a sloužit mši za zemřelého (zádušní mše) znamená, že dotyčnému jedinci se odchodem na onen svět a službou mše má ulevit;

b) pro cílevědomé laiky-ateisty však uvádíme i **další význam** – člověk, za kterého je sloužena mše „... je (s přímluvou boží) **propuštěn, resp. vyslán, ke konání svého poslání**“. Na závěr mše kněz pronáší slova „ite, missa est“ – doslova „jděte, to je propuštění“.

A myšlenka poslání – zprostředkovávání porozumění – zcela jistě u tlumočnicků i překladatelů platí sto procentně.

Slovo „mše“ vzniklo pravděpodobně z latinského missa, což je femininum odvozené od slovesa mittere – „poslat, posílat, propouštět, propustit“, z nějž byl odvozen význam „propuštění, rozpuštění“.

Ve výrazu „mše“ je tedy – jak je již výše uvedeno – obsažena myšlenka vyslání; mše svatá tedy nezná žádný konec, nýbrž znamená vyslání, propuštění – do dalšího „konání víry, konání poslání... ve všedním dni“.

red. ST

Mše se konala v nejbližším možném termínu při příležitosti svátku sv. Jeronýma, patrona překladatelů, který připadá na 30. září.

Sloužit za někoho mši... Co to znamená?

Stručný **význam mše**: církevní obřad připomínající eucharistickou oběť Krista (eucharistie, řec. díkyvzdání, je křesťanský obřad, kterým se připomíná Poslední večeře Ježíše Krista před jeho ukřižováním).

¹ Vokální soubor **Contrassek** byl založen studenty hudební vědy na FF UK roku 2000. Z původně příležitostného účinkování při vědecké konferenci o české reformaci se vyvinula stálá aktivita, kterou soubor rozvíjí na půdě Ústavu hudební vědy FF UK.

Název souboru je převzat z písácké hříčky, již čeští muzikologové donedávna považovali za jméno českého skladatele přelomu 15. a 16. století. Cílem tohoto osmičlenného komorního sdružení je provozovat duchovní hudbu, jež zněla v českých zemích v 15. a 16. století. Jedná se o zcela nekomerční záležitost, založenou převážně na účinkování při katolické liturgii spojené s vlastním pramenným výzkumem.

Soubor se snaží oživit i hudbu, která již v dnešním bohoslužebném provozu bohužel nenachází plně uplatnění.

² **William Byrd**, jeden z nejvýznamnějších a nejlivnějších anglických skladatelů, varhaníků... ale také náboženský disident, který byl v alžbětinské Anglii kvůli své katolické víře pronásledován. Nicméně, navzdory opakovaným obviněním z recidivy katolictví a přetrvávajícím vysokým pokutám, zemřel jako bohatý muž.

V druhé polovině roku 2023 rozšířili naše řady tito noví členové

MUDr. Elšan Nazarov
(obnovené členství)
jazyk ázerský (ázerbájdžánský), turecký, ruský

Ing. Andrea Valenta
jazyk anglický

Mgr. et Mgr. Markéta Májková
jazyk italský

Mgr. Jana Kellnerová
jazyk německý

JUDr. Mgr. Alla Tymofejeva
jazyk anglický, ruský, ukrajinský

Mgr. Veronika Bouchalová
jazyk anglický

Mgr. Kateryna Foinetská
jazyk ruský, ukrajinský

Jubilanti, kteří v 2. polovině roku 2023 oslavili významná výročí

Mgr. Radomír Beneš

Ingūna Camrdová, LL.M.

Ing. Imrich Csicsay

Bukhbilegt Erkhbayar

Mgr. Petr Hlaváč

Mgr. Silvie Kany

Mgr. Pavlína Klofáčová

Ing. Radomíra Kopecká

Mervyn Sterneck

Mgr. Stanislava Šedivcová

Mgr. Květoslava Šimková

Mgr. Nicola Zichová

Mgr. Jana Samhammer

Mgr. Iva Neulsová

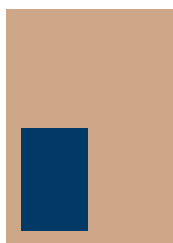

Inzerovat pro vybrané cílové skupiny se vyplatí

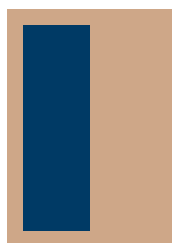
Bulletin Soudní tlumočník je poskytován zdarma všem členům Komory soudních tlumočníků a soudních překladatelů ČR, knihovnám České republiky, soudům, státním zastupitelstvím, Ministerstvu spravedlnosti ČR, Ministerstvu vnitra ČR, Policejnímu ředitelství, Celní správě, Notářské komoře ČR, Jednotě tlumočníků a překladatelů, České komoře tlumočníků znakového jazyka, a dále všem tuzemským i zahraničním zájemcům.

Rozměry inzerce

Vnitřní strany černobílé v tištěné verzi

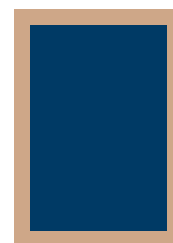
¼ strany
(zrcadlo)
76,25 × 130,5 mm

½ strany svisle
(zrcadlo)
76,25 × 261 mm

½ strany
(zrcadlo)
160 × 130,5 mm

1 strana
(zrcadlo)
160 × 261 mm

vnitřní dvoustrana
360 × 261 mm (zrcadlo)
420 × 297 mm (spad)

1 strana (spad)
210 × 297 + spad 4 mm

obálka CMYK (spad)
2., 3. a 4. strana
210 × 297 + spad 4 mm

Ceny inzerce

Vnitřní strany		Obálka CMYK	
¼ strany	2000 Kč	2. strana	12000 Kč
½ strany	3500 Kč	3. strana	12000 Kč
celá strana	6000 Kč	4. strana	25000 Kč

Technické parametry

Minimální tiskové rozlišení: 300 dpi
Podklady pro tisk: tisková uzavřená data
ve formátu pdf

Zájemci o inzerci mohou psát na kstcr@kstcr.cz nebo KST ČR, Senovážné nám. 23, 110 00 Praha 1

JUDr. Pavel Blažek, Ph.D.
MINISTR SPRÁVEDLNOSTI ČR

Praha 31. srpna 2023
č. j. MSP-110/2023-SM-M/3
Počet listů: 1
Přílohy: 1

Vážený pane prezidente, Vážená paní předsedkyně, Vážený pane předsedo,

dovoluji si Vám sdělit, že vláda na včerejším zasedání schválila materiál „*Uvolnění peněžních prostředků z kapitoly Všeobecná pokladní správa, položka Vládní rozpočtová rezerva ve prospěch kapitoly 336 - Ministerstvo spravedlnosti*“ a Ministerstvo spravedlnosti požádalo Ministerstvo financí o neprodlené provedení rozpočtového opatření.

V této souvislosti uvádím, že dle vládou schváleného materiálu dojde k navýšení rozpočtů soudů na krytí mandatorních výdajů (zejména platby obhájcům ex offo, soudním znalcům, tlumočnickům a soudním exekutorům) až do výše 919 000 000 Kč.

Současně Vás ubezpečuji, že otázkou čerpání rozpočtů soudů se Ministerstvo spravedlnosti průběžně intenzivně zabývá a je připraveno řešit nerovnoměrné čerpání jednotlivými organizačními složkami.

S pozdravem

Příloha: Rozdělovník

JUDr. Pavel Blažek, Ph.D.
Ministerstvo spravedlnosti ČR

Elektronicky podepsáno: 31.08.2023 14:57:58
T=Ministr spravedlnosti, SERIALNUMBER=P845575, G=Pavel,
SN=Blažek, CN="JUDr. Pavel Blažek, Ph.D.", OU=02507, O=Česká
republika - Ministerstvo spravedlnosti, OID.2.5.4.97=NTRCZ-
00025429, C=CZ

Ministerstvo spravedlnosti České republiky, Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2, tel. +420 221 997 111, www.justice.cz

Z česko-německého terminologického semináře, OREA Resort Devět Skal na Vysočině, listopad 2023